

II Саставни део ове одлуке чини Програм развоја туризма града Лознице 2021-2025.

III Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном листу града Лознице“.

О Д Л У К У
о усвајању Програма развоја туризма
града Лознице 2021-2025.

I Усваја се Програм развоја туризма града Лознице 2021-2025.

ГРАД ЛОЗНИЦА

ПРОГРАМ
РАЗВОЈА ТУРИЗМА ГРАДА ЛОЗНИЦЕ 2021-2025.

март, 2021. године

Стручни тим:

- Снежана Перић, ТОГ Лознице, директор
- Мр Данијела Милутиновић, ГУ Лозница, сарадник за туризам
- Маријана Глигорић, ТОГ Лознице, сарадник за туризам
- Срђан Вуксановић, ТОГ Лознице, сарадник за туризам

Консултантска агенција: „Саветник у туризму“ из Београда, Доц. др Бранко Красојевић са експертским тимом

САДРЖАЈ:

1. УВОД	4
2. МЕТОДОЛОГИЈА РАДА	5
3. ПЛАНСКИ ОСНОВ ЗА ИЗРАДУ ПРОГРАМА РАЗВОЈА ТУРИЗМА	6
4. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ И АНАЛИЗА РЕСУРСНЕ ОСНОВЕ РАЗВОЈА ТУРИЗМА	7
4.1. ГЕОГРАФСКИ И САОБРАЋАЈНИ ПОЛОЖАЈ ЛОЗНИЦЕ	7
4.2. СТАНОВНИШТВО И ПРИВРЕДА	9
4.3. РЕЉЕФ	10
4.4. ХИДРОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ	11
4.5. КЛИМАТСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ	12
4.6. БИЉНИ И ЖИВОТИЊСКИ СВЕТ	13
4.7. КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКО НАСЛЕЂЕ	14
5. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА РАЗВОЈА ТУРИЗМА	21
5.1. АНАЛИЗА ТУРИСТИЧКОГ ПРОМЕТА	21
5.2. АНАЛИЗА ПОНУДЕ ТУРИСТИЧКО-УГОСТИТЕЉСКИХ КАПАЦИТЕТА	23
6. SWOT АНАЛИЗА	29
7. ДЕФИНИСАЊЕ КЉУЧНИХ ТУРИСТИЧКИХ ПРОИЗВОДА	33
7.1. SPA&WELLNESS /ЗДРАВСТВЕНИ ТУРИЗАМ	33
7.2. КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ	34
7.3. ПЛАНИНСКИ ТУРИЗАМ	35
7.4. РУРАЛНИ ТУРИЗАМ	37
7.5. МАНИФЕСТАЦИЈЕ/ДОГАЂАЈИ	37
7.6. ТЕМАТСКЕ РУТЕ	39
7.7. СПЕЦИЈАЛНИ ИНТЕРЕСИ	40
7.8. ТУРИЗАМ ГРАДОВА	41
7.9. МІСЕ ТУРИЗАМ	42
8. АНАЛИЗА КЉУЧНИХ ТУРИСТИЧКИХ ТРЖИШТА И МАРКЕТИНГ АКТИВНОСТИ	43
9. РАЗВОЈНИ МОДЕЛ, ЦИЉЕВИ И ПРОЈЕКЦИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ТУРИЗМА	47
10. МОДЕЛ УПРАВЉАЊА ДЕСТИНАЦИЈОМ	48
11. АНАЛИЗА КОНКУРЕНТНОСТИ ДЕСТИНАЦИЈЕ	50
12. АКЦИОНИ ПЛАН РАЗВОЈА ТУРИЗМА ГРАДА ЛОЗНИЦЕ 2021-2025.	52
13. ЗАКЉУЧАК	62
14. РЕФЕРЕНЦЕ	64
15. ОБЈАВЉИВАЊЕ И СТУПАЊЕ НА СНАГУ	66

СКРАЋЕНИЦЕ

БиХ – Босна и Херцеговина

ГУ – Градска управа

ДМО – Дестинацијска менаџмент организација

ДП – Друштвени производ

ЕАР – Европска агенција за реконструкцију

ЕУ – Европска унија

ЗЗПС- Завод за заштиту природе Србије

ЦЗК – Центар за културу

ЈКП – Јавно комунално предузеће

ЈП – Јавно предузеће

НСЗ – Национална служба за запошљавање

КУД – Културно уметничко друштво

СТД – Сеоско туристичко домаћинство

МСП – Мала и средња предузећа

МТТТ – Министарство трговине, туризма и телекомуникација

НВО – Невладине организације

ППРС – Просторни план Републике Србије

РС – Република Србија

ТОР - Регионална туристичка организација

СЗР – Самостална занатска радња

ЛТО- Локална туристичка организација

ТОГ - Туристичка организација града

ТО – Туристичка организација

ТОС – Туристичка организација Србије

IPA (instrument for pre-accession) - Инструмент претприступне помоћи ЕУ

PR – односи са јавношћу

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) - Организација

Уједињених нација за образовање, науку и културу

UNWTO (United Nations World Tourism Organization) - Светска туристичка организација при Уједињеним нацијама

1. УВОД

Према препоруци Министарства трговине, туризма и телекомуникација Републике Србије, јединице локалне самоуправе, у оквиру својих надлежности утврђених законом, позване су да припреме и усвоје Програм развоја туризма који ће одредити правце даљег развоја овог сектора. У складу са овом препоруком, град Лозница је донео одлуку о изради Програма развоја туризма 2021-2025. сходно Закону о туризму Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 17/2019) и Стратегији развоја туризма Републике Србије 2016-2025. године.

При изради овог Програма, по увиду у стратешке документе од значаја за туризам града Лознице, спроведеним теренским и кабинетским истраживањима и радионицама са заинтересованим странама, приступило се ситуационој анализи. Сагласно туристичким производима одређена су циљна тржишта, тржишни сегменти и њима одговарајући видови промоције и дистрибуције. Посебно су приказане прилагођене маркетиншке стратегије уз помоћ којих би се остварили предвиђени циљеви развоја туризма града Лознице. Програм предлаже конкретне предлоге и смернице актерима туристичке привреде на територији града Лознице како би унапредили активности у домену туризма и подigli конкурентност туристичке привреде.

Методологија израде Програма развоја туризма града Лознице 2021-2025. усклађена је са локалним, националним, и европским стратешким документима и као таква представља базични документ на који се обавезно позива приликом конкурисања за националне ЕУ и остале међународне фондове и донације намењене одрживом економском развоју, а посебно развоју туризма.

Овај документ додатно добија на важности као релевантан извор за припрему новог стратегијског Мастер плана Подриње, Цер, Лозница, Бања Ковиљача, али и као инпута за просторне планове и планове детаљне регулације туристичких дестинација.

2. МЕТОДОЛОГИЈА РАДА

При изради Програма развоја туризма Града Лознице 2021-2025. коришћен је метод партиципативног приступа свих заинтересованих страна на нивоу локалне заједнице. То је подразумевало сарадњу стручног тима са консултантском агенцијом, градским институцијама, невладиним сектором, секторима туризма, угоститељства, културе, образовања, предузетништва, научном и стручном јавношћу. Сви наведени актери допринели су креирању овог документа, што указује на њихову спремност да учествују и у његовој реализацији.

Основни кораци при изради овог стратешког документа били су:

- избор консултантске агенције за израду овог документа
- формирање стручног тима на локалном нивоу
- одржавање интерактивних радионица са заинтересованим странама ради израде SWOT анализе и креирања приоритета развоја туризма града Лознице
- теренска истраживања
- анализа потенцијала и креирање будућих праваца развоја на бази истраживања туристичке понуде и тражње
 - идентификовање примарних туристичких производа по коме ће град Лозница бити препознатљив на туристичком тржишту
 - израда Акционог плана активности и предлога за њихову реализацију (имплементација и мониторинг).

Током процеса планирања, коришћена је метода кабинетског истраживања („desk research”) стратешких и других докумената града Лознице, као и научних и стручних радова доступних јавности.

Коришћена методологија усмерена је ка јачању сарадње између свих заинтересованих страна и предвиђа механизме за остваривање дефинисаних циљева, праћење (мониторинг) и евалуацију предвиђених активности на бази транспарентности и демократичности.

3. ПЛАНСКИ ОСНОВ ЗА ИЗРАДУ ПРОГРАМА РАЗВОЈА ТУРИЗМА

Програм развоја туризма града Лознице 2021-2025., усаглашен је са локалним и стратешким планским документима: Стратегијом локалног одрживог развоја града Лознице, Генералним урбанистичким планом Лознице – Усклађивање Генералног плана Лознице са одредбама закона о планирању и изградњи, Планом генералне регулације за насељено место Лозница, Бања Ковиљача и Лешница, Просторним планом града Лознице, Локалним еколошким акционим планом, Акционим планом за младе, Програмом развоја спорта града Лознице и другим.

Стратегија развоја туризма РС 2016-2025. сврстала је град Лозницу у ширу дестинацију Подриње, Лозница и Бања Ковиљача која обухвата просторни оквир Лознице, Шапца и Крупња. Као кључне вредности (атрактивности) на поменутој дестинацији, препознати су: културно наслеђе, природна богатства, Дрина, Гучево, Цер, Влашић и Бања Ковиљача. На основу наведених вредности предвиђен је развој следећих кључних производа: културно наслеђе, манифестације, специјални интереси, рурални туризам, планински туризам и тематске руте, којима свакако треба додати spa&wellness/здравствени туризам. Поред поменутих туристичких производа град Лозница поседује потенцијал за развој туризма градова и пословног туризма (MICE).

4. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ И АНАЛИЗА РЕСУРСНЕ ОСНОВЕ РАЗВОЈА ТУРИЗМА

У подножју планине Гучево, недалеко од реке Дрине налази се Лозница. Смештена је на додиру алувијалне равни реке Дрине, са једне стране, и северозападних падина Гучева, са друге стране, и долинским странама речице Штире. Лозница је привредни, саобраћајни и културни центар овог дела Подриња. Имала је важну улогу у историји као гранични град Кнежевине Србије, истурена према босанском пашалуку када је била окружно место, а касније као средиште Среза јадарског, а потом лозничког.

Географски положај Лознице условљава благу климу са доста најтоплијих дана у години и малим колебањима температуре. Лозница је град за који туристи кажу да је посебан, да има душу, а ми кажемо да је за слово испред свих. Један град није само насебина и територија, то су пре свега људи, ствараоци, култура. Лозничани су гостопримљиви и привржени свом завичају, поносни на своју историју и брину о очувању традиције и културе, говоре најчистији српски књижевни језик и пишу ћирилицом.

4.1. Географски и саобраћајни положај Лознице

Лозница се налази у западном делу Србије, у подножју планине Гучево, на десној обали реке Дрине, у близини са границом Босне и Херцеговине. Припада Мачванском округу, граничи се са општинама Крупањ, Љубовија и Мали Зворник у Србији и општинама Бијељина и Зворник у Републици Српској. Територија града Лознице припада регији Доњег Подриња у подрегиону Јадар и захвата површину од 612 km^2 , тј. око 19% територије Западне Србије. Географске координате су $44^{\circ}32' 03''$ СГШ и $19^{\circ}13' 17''$ ИГД, на 142 m надморске висине.

Лозница има добар географско-саобраћајни положај, чему највише доприноси близина државне границе са БиХ. Кроз Лозницу пролази главна саобраћајница Београд-Шабац-Лозница-Зворник-Сарајево, односно Бијељина – Лозница - Мали Зворник – Љубовија - Бајина Башта - Ужице и наставља ка Црногорском приморју. Путем Лозница – Осечина – Ваљево - Лајковац излази се на Ибарску магистралу. Близина главног пута Е70 и Коридора 10 пружа могућност анимирања већег броја транзитних путника и излетника. Магистрални пут I В реда бр. 26 представља везу са Београдом и Босном и Херцеговином, а I В реда бр. 27 са југом Србије. Лозница је друмским путем од Београда удаљена 139 km, од Новог Сада 136 km, од Ваљева 75 km, а од Шапца 56 km, што погодује домаћим туристичким кретањима.

На територији града саобраћа приградски аутобуски превоз, бројне такси службе, рентакар, постоје бицикличке и пешачке стазе. Постављена је нова туристичка саобраћајна сигнализација којом су маркирани сви туристички локалитети и мотиви на територији града.

Мапа 1. Географски положај града

Извор: Градска управа Лозница

Најближи аеродроми су у Тузли (66 km), Београду (122 km). Кроз град пролази и железничка пруга, у функцији је путнички и теретни саобраћај. Реконструисана пруга Шабац-Лозница-Брасина пуштена је у рад почетком септембра 2018. године. У плану је изградња железничке пруге Ваљево-Лозница, што би унапредило промет робе и путника јер за сада ова врста саобраћаја нема већи туристички значај.

Очекује се да близина суседне БиХ, односно Републике Српске, као емитивног али и партнерског подручја, буде све важнија у туризму Подриња, тим пре што се гранични прелаз Трбушница налази на само четири километра удаљености.

4.2. Становништво и привреда

На простору града Лознице према попису из 2011. године живи 86.413 становника од којих је стално насељено 79.327. Густина насељености је 130 ст/км^2 , што је знатно више од просека за РС, који износи $90,3 \text{ ст/км}^2$. Просечна старост становништва је 41,6 година, што је незнатно повољније од просека за Србију, који износи 42,2 година. Демографске промене у прошлости повезане су са развојем индустрије и смањењем броја пољопривредног становништва које се преоријентисало на индустријску производњу а касније и на терцијарни сектор услуга, укључујући угоститељство и туризам.

Очекује се и убрзанији развој индустријске зоне града на једној од најповољнијих локација у Србији. У индустријској зони отворене су две нове фабрике и порширени су производни капацитети фабрика које имају дугу традицију пословања. Недавно је код Лознице откривен нови минерал јадарит, руда литијум бората, која је добила име по долини реке Јадар. Резерве јадарита представљају једно од највећих налазишта литијума на свету. Отварање рударског басена и пуштање у рад погона за прераду ове руде, умногоме ће допринети привредном развоју Србије и Лознице, као и већој видљивости овог краја.

Водеће привредне гране су индустрија (текстилна, прехранбена и кондиторска, дрвопрерађивачка, прерада папира и амбалаже, грађевинска), пољопривреда и туризам. Сектор малих предузећа и приватно предузетништво су највиталнији део лозничке привреде.

Слика 1. Панорама Лознице

Извор: Бојан Лучић

Туризам и угоститељство у овом крају имају традицију и утичу на економски развој. Међутим, досадашњи развој туризма је неравномеран. Понуда се првенствено базирала на бањском, односно здравственом туризму (Бања Ковиљача), и културном наслеђу (Тршић и Трноша). С обзиром на профил преовлађујућих корисника услуга (ПИО фонд, ђаци, омладина, излетници), у овим облицима туризма остварује се веома ниска дневна потрошња, уз скромну и недовољно квалитетну понуду робе и услуга, те би требало активирати и друге делимично искоришћене и неискоришћене потенцијале.

4.3. Релјеф

У релјефу се истичу три морфолошке целине: на северу планина Цер (689 m), у средишњем делу басен реке Јадар са алувијалном равни Дрине и на југу планински венац Гучево (779 m). Оивичена планинама Лозница топографски подсећа на потковицу.

Цер се пружа непуних 20-так километара правцем исток – запад, на око 40 km од Лознице, 100 km од Београда и 35 km од Шапца. Име је добила по бројним стаблима дрвета цера, има пуно зеленила, листопадног дрвећа ниског растиња. Покренут је поступак за заштиту природног подручја I категорије, као Предео изузетних одлика „Планина Цер“.

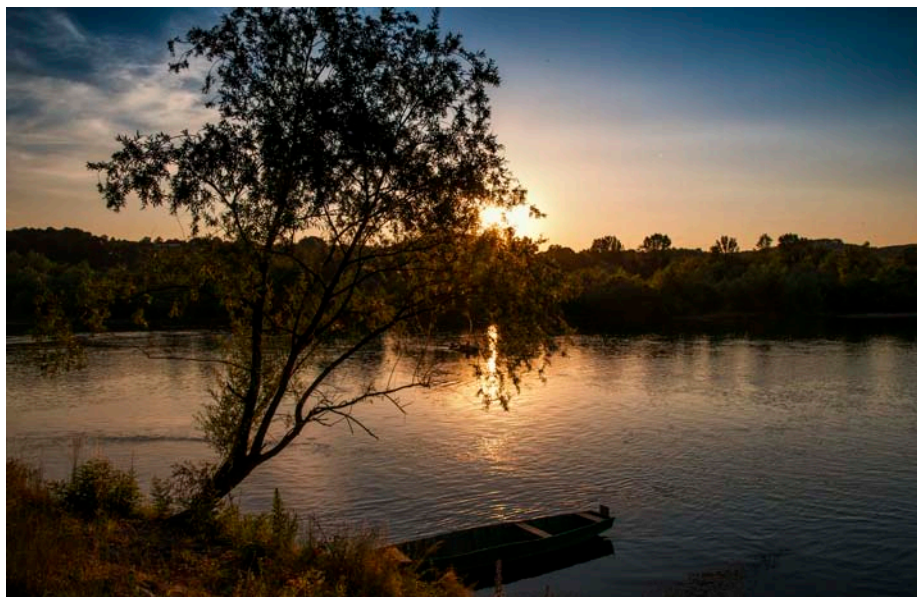
Друга морфолошка целина у релјефу овог краја обухвата Лозницу којој припада десна страна алувијалне равни Дрине, од Горње Ковиљаче до северно од насеља Лешница. Дринска равница, са мањим сливовима, захвата површину од 34,67 km² у ширини од 500 m код Ковиљаче, до седам километара низводно од Лознице.

Трећу целину чини шумовита планина **Гучево** као најзападнији део подрињско-ваљевских планина и препознатљиви симбол Јадра и Подриња. Дужина Гучева, од Дрине до превоја Белог (692 m), где почиње планина Борања, износи 15 km, а просечна ширина планинског венца од 8 до 10 km. Масив Гучева се састоји претежно од кречњачких стена и пешчара. У геолошкој прошлости дошло је до раседања терена, што је условило појаву термоминералних вода, на чијим се лековитим изворима развила Бања Ковиљача. Од бројних извора хладне, пијаће воде, настају потоци, па су падине избраздане њиховим долинама. Највиша тачка планине је Црни врх са 779 m надморске висине.

4.4. Хидролошке карактеристике

Простор града Лознице је у врху Србије по богатству и разноврсности водних ресурса. Речну мрежу чине површински водотоци – реке, подземне воде, обични и термоминерални извори. Најзначајнији и највећи површински водоток је река Дрина, чијем сливу припадају реке овог краја (Јадар, Лешница, Штира, Жеравија...).

Дрина припада Црноморском сливу, а настаје спајањем река Таре и Пиве код Шћепан поља. Највећа је притока реке Саве у коју се улива близу Сремске Раче. По много чему је јединствена и пружа могућности за развој ретких и веома тражених видова туризма, првенствено спортова на води и риболова. Смарадно зелене боје, кривудава, овде ствара шљунковите плаже на којима локално становништво и бројни туристи проналазе освежење у току лета (најпопуларнија је Жићина плажа, дуга неколико километара, у непосредној близини Бање Ковиљаче).

Слика 2. Река Дрина

Извор: Бојан Лучић

Јадар је притока Дрине и најзначајнија река у Лозници, после Дрине. Кроз Лозницу протиче у дужини од 35 km. У долини ове реке пронађен је минерал јадарит.

На територији града Лознице воде су доброг квалитета и извор су водоснабдевања становништва и индустрије али се не сме запоставити њихов еколошки значај. Корито реке Штире на току кроз Лозницу је регулисано и уређено у дужини од око шест километара. Најснажнији извори су у раседним пукотинама где воде из већих дубина и из пространих области храњења избијају на површину, међу којима је најиздашнији извор код манастира Троноша са максималних 5,5 l/s.

Термоминерални извори сумпоровите воде се везују за некадашњу вулканску активност овог подручја, те се и воде **Бање Ковиљаче** јављају на више извора. Према садржају растворених хемијских елемената сврстане су у алкално-муријатичне, гвожђевите и сумпоровите воде. Термоминерална вода црпи се са дубине од 67 m, температуре 29,1⁰ C. На основу физичко хемијских испитивања припада категорији натријум-клатијум-хидрокарбонатних и веома сулфидних хипотерми. Пелоид је минералног порекла и спада у слабо алкалне и редукционе пелоиде.

Бања Бадања се налази у подножју Цера у атару насеља Доња Бадања у долини реке Цернице, на 30 до 40 km удаљености од Шапца, Лознице и Ваљева. Главни извор сумпоровите јаче минерализоване воде (тзв. „слана бара“), спада у хипотерме са температуром од 14°C. Други извор је тзв. гвожђевите (црвене) воде, са повишеном радиоактивношћу, која се пије за отклањање стомачних тегоба и анемије.

Водопад „Скакавац“ налази се на око седам километара од центра Лознице, у засеоку Будимлији, висок је седам метара.

Жеравијско врело је извор речице Жеравије, живописан приказ воде која кључа и избија на површину воде.

4.5. Климатске карактеристике

Због заклоњености планинама и брдима од хладних северних и источних ветрова, Лозница са околином има тзв. жупску климу, што је предност у односу на суседне пределе.

Средња годишња температура ваздуха у Лозници је 11°C, док ефективна инсолација (стварно трајање сунчевог сјаја), износи просечно 2.041 сати годишње. Током године се у просеку излучи 800-1000 mm падавина, док је честина ветра релативно мала и износи 28,2%. С обзиром на климатске показатеље, топлија лета и мање хладне зиме од ширег окружења, климатске прилике се могу оценити као компаративна предност у односу на околне градове.

4.6. Биљни и животињски свет

Лознички крај има богат биодиверзитет у коме доминирају комплекси листопадних и четинарских шума. Разноврсност шумских фитоценоза на Видојевици, Гучеву и Церу уз реалтивно благу климу омогућавају развој специјалних интереса и тематских рута.

Најчешћи представници биљног света су: бела и пепељаста врба, бели и црни граб, бели и црни јасен, црна јова, топола, лужњак, храст, буква, багрем и др. Присутне су и заједнице зељастих биљака: траве, ливадске биљке (посебно лековито биље - кантарион, кичица, хајдучица, мајчина душица...), бројне врсте јестивих гљива и пољопривредне културе. У селу Руњани, недалеко од Лознице, налази се „Дебели грм“ - храст лужњак, стар више од три века, пречника крошње 28 m.

Парк у Бањи Ковиљачи представља једну од најлепших пејзажно-архитектонских целина у Србији из 19. века. На самом простору јасно се издвајају две зоне: централни део парка са значајним објектима и изворима (Доњи парк) и парк шума која се надовезује на доњи парк и чини везу са планином Гучево (Горњи парк). Према подацима Завода за заштиту природе Србије на територији парка од 144 врсте дрвенастих биљака 35 су аутохтоне, 54 су алохтоне и 25 су различити култивари. Према животном облику на територији парка заступљено је 81 врста дрвећа и 33 врсте жбуња.

У фауни брдско планинског подручја доминирају сисари као што су: зец, лисица, веверица, вук, срна, дивља свиња и др. Ловачко удружење „Гучево“, са седиштем у Лозници, газдује ловиштем „Јадар“ површине 42.855 ha, од чега ловне површине обухватају 35.833 ha. На простору планине Цер налази се ловиште Шумског газдинства „Борања“ из Лознице, „Цер - Видојевица“ површине 5.348 ha. На ограђеном простору од 416 ha гаји се и лови дивља свиња и европски јелен, а могућ је и лов на срнећу дивљач. Цер се налази на листи подручја од међународног значаја за очување диверзитета птица према ИВА критеријумима.

Око Дрине и њених акумулација повремено борави око 50 врста птица, као што су: пољска јаребица, јаребица камењарка, препелица, дивља патка, фазан и друге. У прилично чистим рекама, речицама и потоцима које се уливају у Лешницу и Јадар, лови се: сом, младица, скобаљ, пастрмка, шаран, клен, мрена, липљан, штука, смуђ, зек и сл. Очувана станишта ситне и крупне дивљачи и птица добра су основа за развој фото сафарија уместо класичног ловног туризма, који не угрожава животиње а дугорочно генерише веће приходе од одстрела.

4.7. Културно-историјско наслеђе

Име града **Лозница**, по предању, потиче од доминантног фитогеографског својства терена – беле лозе, на коме је првобитно насеље настало. Претпоставља се да је на месту данашње Лознице било римско утврђење „Ad Drinum“ и римски град „Genesiz“ који су у оквиру Подриња припадали римској провинцији Далмација. При упадима варварских народа из Паноније разрушени су Косанин Град, Видин Град на Видојевици и Градац у

Бањи Ковиљачи. Од прве половине XI века северозападна Србија се поново нашла у оквиру Византијског Царства, до друге половине XII века када овде долазе Угари који убрзо оснивају Мачванску бановину и додељују је угарском зету српском краљу Драгутину.

Слика 3. Улица Јована Цвијића

Извор: Музеј Јадра

Лозница се први пут у писаним изворима помиње 1317. године у повељи краља Милутина. Србија је 1459. године пала под турску власт, те је Лозница убрзо припала Зворничком санџаку у саставу Босанског пашалука, док се као градско насеље формирала тек 1834., годину дана после припајања Кнежевини Србији.

Бања Ковиљача, некадашња дворска бања Краљевине Југославије, налази се на шест километара од Лознице у подножју планине Гучево, на надморској висини од 128 m. Првобитно се звала Смрдан бања (бара), јер су се минералне сумпоровите воде разливале по јаругама и непријатно мирисале, нарочито лети. Бања се под именом Ковиљача први пут помиње 1533. године. Главни извор лековите воде каптиран је 1836. године, а први смештајни капацитети подигнути су током владавине Михајла Обреновића 1858. године. Тридесетих година XX века, бања је комплетирана као лечилиште. Бањски парк са околном шумом (40 ha) и фонтаном у централном делу, други је по величини у Србији.

Културни ресурси, односно антропогене вредности, подстичу развој првенствено културних и манифестационих туристичких кретања. Међутим, да би се културна добра у туризму успешно презентовала и валоризовала морају да имају:

- својства споменика културе – уметничке, естетске или знамените вредности
- културни или историјски значај или значај за развој науке
- својство атрактивности, препознатљивости, раритета и друге карактеристике
- да буду уређени, организовани или припремљени за културолошку и туристичку презентацију

Знаменито место Тршић налази се на седам километара од Лознице и родно је место Вука Стефановића Караџића, реформатора српског језика и писма. Цео комплекс, кроз који протиче речица Жеравија, представља својеврстан музеј на отвореном са изразитом културном и туристичком вредношћу. У њему се налазе Музеј језика и писма, Галерија, Музеј Вукових сабора, Кућа писаца, Гостинска кућа, црква брвнара Светог Архангела Михаила, вајати у којима су смештене радионице за старе занате и калиграфска радионица. Као посебна

целина у оквиру комплекса издваја се Вуково имање на ком се налази Вукова спомен кућа. Тршић и Троноша проглашени су заштићеним подручјем односно културним пределом II и III степена заштите. Тршић је највише посећен за време традиционалних манифестација – Вуков сабор и Ђачки Вуков сабор и у време ђачких екскурзија. Током лета и викендом то је омиљено излетиште Лозничана и других љубитеља природе и Вуковог дела.

Слика 4. Вукова спомен кућа

Извор: Драган Боснић

Нову перспективу у образовању, култури и туризму отвара Научно образовно-културни центар „Вук Караџић” за изучавање хуманистичких наука, намењен младима из целог света, од основне школе до факултета. Основни циљ је популарисање српског језика, ћириличног писма, те лика и дела Вука Караџића. Активирањем и повезивањем омладине са професорима штити се и негује српско нематеријално културно наслеђе и култура.

Манастир Троноша подигнут је 1317. године, задужбина је краља Драгутина и његове супруге Каталине. Манастирски комплекс чине: црква посвећена Ваведењу Пресвете Богородице, конак и Музеј раног Вуковог школовања. Стефан Јовановић (1759 – 1799) игуман манастира Троноша проглашен је 2017. године за свеца, Стефана Троношког. Испред манастира се налази капела Светог Пантелејмона са чесмом девет Југовића, подигнута у част Југ Богдана и његових синова који су, по легенди, пред одлазак на Косовски бој ту преноћили и напили се воде са овог извора. **Ратарске свеће** – мештани 6 околних села током године прикупљају природни пчелињи восак који се растапа и изливају се две велике свеће тежине око 50 kg висине преко 1,5 m. Прилажу се манастиру на Велики четвртак.

Слика 5. Манастир Троноша

Извор: Драган Боснић

Слика 6. Манастир Чокешина

Извор: ТОГ Лознице

Манастир Чокешина подигнут је у првој половини 15. века. Име је добио по властелину Богдану Чокешу, на чијем је имању и саграђен. Манастирски комплекс чине: црква посвећена Рођењу Пресвете Богородице, конак и споменик подигнут у знак сећања на Бој на Чокешини. На Лазареву суботу 1804. године одиграо се Бој на Чокешини када је 1500 турских плаћеника прешло Дрину и код манастира Чокешина се сукобило са 303 српска хајдука под командом браће Недић. У неравноправној борби изгинули су сви српски хајдуци, али су Турци ипак заустављени у даљем продору ка Шапцу и Београду. Овај бој у историји је упамћен као српски Термопили.

Спомен костурница на Гучеву подигнута је у знак сећања на борбе вођене у Бици на Дрини 1914. године, током Првог светског рата. У њој су заједнички сахрањени посмртни остаци око 4000 српских и аустроугарских војника. Гучевска битка је била прва рововска битка у Првом светском рату, трајала је 55 дана, а у народу је позната као „Битка изнад облака“.

Спомен костурница у Текеришу, у подножју планине Цер, подигнута је у знак сећања на изгинуле војнике у чувеној Церској бици 1914. године, у којој је српска војска однела прву победу у Првом светском рату. Посмртни остаци око 3500 српских и аустроугарских војника сахрањени су у костурници испод самог споменика. У меморијалном комплексу налази се и музеј Церске битке испред којег су постављене бисте српских војвода у Првом светском рату као и Краља Петра I и Краља Александра I Карађорђевића.

Слика 7. Спомен костурница на планини Гучево Слика 8. Спомен костурница на Цер
Извор: ТОГ Лознице *Извор: Бојан Лучић*

Спомен костурница у Драгинцу подигнута је у знак сећања на 2677 стрељаних цивила у Јадру од стране немачке казнене експедиције у октобру 1941. године. На местима стрељања, направљено је пет хумки и постављене су спомен плоче. Године 1961. ексхумирани су остаци страдалих и сахрањени у заједничку гробницу, изнад које је подигнут споменик и обелиск поред костурнице.

Значајне антропогене туристичке вредности у лозничком крају су и :

Црква Покрова Пресвете Богородице се налази у данашњем центру Лознице, а некадашњем утврђењу „Лознички град“. Подигнута је 1873.године и изграђена у српско византијском стилу

Црква Вазнесења Господњег подигнута је на некадашњем имању Вука Стефановића Караџића на Лагатору у Лозници.

Црква Светих Апостола Петра и Павла у Бањи Ковиљачи подигнута је 1975.године. При храму је основан и хор „Сабор српских светитеља“.

Црква Светих Апостола Петра и Павла у Лешници подигнута је 1874.године.

Музеј Јадра у Лозници смештен је у згради која је саграђена почетком 20.века. У приземном делу била је смештена прва апотека у Лозници. Данас се у овом објекту налази стална поставка музеја Јадра који покрива рад три општине – Мали Зворник, Љубовија, Крупањ и град Лозницу. У анексу музеја налази се рестаурирани праисторијски чамац – моноксил, пронађен на Дрини.

Стална поставка слика Миће Поповића и Вере Божичковић Поповић Миодраг Мића Поповић рођен је у Лозници 1923. године. Био је академик, сликар, писац и филмски режисер. У Лозници је 1989. године отворена Стална поставка слика Миће Поповића и Вере Божичковић Поповић, када је и проглашен за почасног грађанина Лознице. Умро је у Београду 1996. године. Сваке године у јуну месецу се организује манифестација „Мићини и Верини дани“.

Библиотека Вуковог завичаја налази се у Лозници и баштини традицију Читаонице основане 1867. године чији је оснивач било Друштво Подринске слоге.

Музеј раног Вуковог школовања налази се у оквиру манастирског комплекса у Троноши.

Кур салон - Чувена бањска дворана Кур салон подигнута је 1932. године у време владавине краља Александра I Карађорђевића. Прве скице су дали Драгутин Маслаћ и Владимир М. Поповић, наставили Јованка Бончић Катеринић и царски архитекта Романових, Николај Краснов, а зграда добија коначан изглед пером Милана Минића. Кур салон је својом аутентичношћу и репрезентативним историјским и декоративним стилем до данас сачувао дух прошлих времена и раскошних балова.

Слика 9. Кур салон у Бањи Ковиљачи

Извор: Драган Боснић

Купатило краља Петра I је зграда сумпорног купатила, подигнута у периоду од 1904. до 1908. године. Градња купатила завршена је у време владавине краља Петра I Карађорђевића. Архитекте на овом пројекту били су Драгутин Маслаћ и Владимир М. Поповић. Са централном осмостраном декоративном куполом изнад главног улаза и две мање четвороугаоне са стране постало је прави украс бање. У њему се налазе јединствене подне плочице од енглеске керамике. Зграда је до данас задржала оригиналан изглед.

Старе виле у Бањи Ковиљачи: Херцеговина, Далмација, Босна, Ковиљача, Дом Стаке Пејић, Самокрес, Сунчица, Катарина, Др Петровића, Драга, Цер, Емилија, Бенкара, и бројне друге, од којих је око 80 заштићено.

Дом Стаке Пејић, задужбинарке и добротворке из Лешнице, подигнут је око 1911. године, намењен у сврхе лечења сиромашних. Зграда је имала амбуланту, болницу са креветима и станове за сиротињу. У оквиру сиротишта радио је и вероучитељ, отац Гојко Стојчевић, касније познат као патријарх Павле. Значајну улогу у раду овог дома имала је и хуманитарка, Енглескиња, Етел Банкарт. Након Другог светског рата овде је смештен Дом ученика у привреди, а у неким деловима зграде црква и пошта. Данас се у њој налази поставка Битке на Дрини, настала ентузијазмом удружења грађана „**Меморијална галерија Битке на Дрини 1914.**“, која није у примереној функцији и није увек отворена за посетиоце.

Старе зграде у Лозници, такође су, сведоци прошлих времена: Вуков дом културе, Галерија „Мина Караџић“ у Вуковом дому културе, Гимназија „Вук Караџић“, ОШ „Анта Божићевић“ и кућа Катића у којој се налази Стална поставка слика Миће Поповића и Вере Божичковић Поповић.

Споменици знаменитих личности: Вук Караџић, Јован Цвијић, Филип Вишњић, Степа Степановић, Влада Зечевић, Павле Јуришић Штурм, Момчило Гаврић, Дарја Александровна итд.

Завичај великана:

Вук Стефановић Караџић рођен је у Тршићу 1787. године. Био је реформатор српског језика и писма. Увео је народни језик у књижевност и створио фонетску азбуку. Био је историограф, један је од утемељивача етнографије код нас и најзначајнији сакупљач наших народних умотворина. Умро је у Бечу 1864. године. У његову част од 1933. године у Тршићу се организује Вуков сабор, а од 1972. и Ћачки Вуков сабор.

Јован Цвијић рођен је у Лозници 1865. године, сматра се утемељивачем српске географије, био је научник и оснивач Српског географског друштва. Својим географским радовима је заузео истакнуто место међу европским научницима. Цео свој живот је посветио изучавању Балканског полуострва, испитујући рељеф, насеља, порекло становништва, етничке и социјалне карактеристике. Умро је у Београду 1927. године. У октобру се одржава манифестација „Цвијићеви дани“ посвећена овом великану.

Миодраг Мића Поповић рођен је у Лозници 1923. године. Био је академик, сликар, писац и филмски режисер. У Лозници је 1989. године отворена Стална поставка слика Миће Поповића и Вере Божичковић Поповић, када је и проглашен за почасног грађанина Лознице. Умро је у Београду 1996. године. Сваке године у јуну месецу се организује манифестација „Мићини и Верини дани“.

Антоније Анта Божићевић рођен је у Клушцима близу Лознице. Био је војвода Првог српског устанка и предводио је устанике у Боју на Лозници 1810. године. Умро је 1813. године и по својој жељи сахрањен на лозничком шанцу.

Александар Саша Петровић је један од најзначајнијих европских филмских редитеља средине XX века који је провео детињство у Бањи Ковиљачи. Био је један од оснивача и члан Европске академије за филм и телевизију, један од оснивача и председник ФЕСТ-а, као и члан САЦД-а (Удружење аутора и драмских композитора – Париз).

Иконе – место у шуми, у близини манастира Троноше, на којем се налазе иконе које је народ у време када су цркве рушене и паљене скупљао и качио на стабла и тако импровизовао цркву.

Пауље - археолошко налазиште код Брезјака, у Руњанима, чини скупина од тридесетак праисторијских хумки – тумула.

Остаци старих градова и утврђења: Видојевица, Косанин град, Тројанов град, Ковиљкин град (Градац), Јеринин град и др.

Остатке старих градова и утврђења и археолошка налазишта тек очекује туристичка валоризација јер се у садашњем стању не могу укључити у туристичку понуду, за разлику од

осталих набројаних културних вредности које су или би могле бити туристички производи или бар његови саставни елементи.

Сви описани културни ресурси од значаја за развој туризма лозничког краја би се могли понудити тржишту обједињено или селективно на одређене теме, везано за некадашње историјске периоде, ратове, стилове уметности, историјске личности и сл. Овакве и сличне понуде би требало заједнички креирати у сарадњи ТОГ Лозница, са другим ЛТО и туристичким агенцијама – организаторима путовања у најближем окружењу. Програми би обухватили тематске руте.

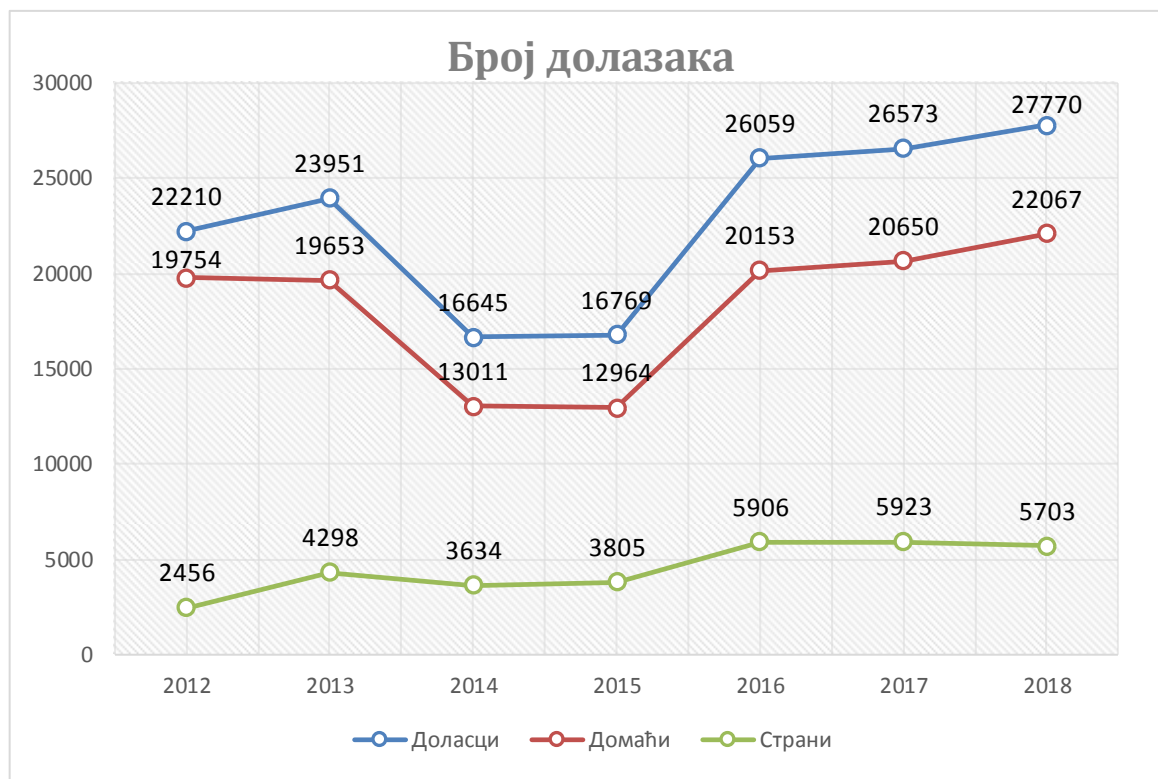
5. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА РАЗВОЈА ТУРИЗМА

Кроз анализу постојећег стања у туризму утврђују се основе од којих се полази ка постављеном циљу, што представља основу за утврђивање адекватног положаја дестинације у будућности.

5.1. Анализа туристичког промета

На основу анализе података о туристичком промету Републичког завода за статистику уочава се да је на територији Лознице 2014. и 2015. године дошло до драстичног пада броја долазака туриста, у односу на 2012. и 2013. годину. Године 2016. премашен је ниво посета из 2012. године, и забележено је знатно повећање броја долазака туриста у односу на 2014. и 2015. годину. Од 2016 до 2018. године, број долазака се постепено повећао, а 2018. је достигао највећу вредност када је евидентирано укупно 27.770 долазака, од чега 22.067 домаћих и 5.703 страних туриста. У посматраном седмогодишњем периоду 2012-2018. године уочава се нестабилност домаће тражње, док су код страних туриста осцилације незнатне али је раст долазака успоренији него код домаћих туриста.

Графикон 1. Број долазака туриста на територију Лознице 2012-2018.

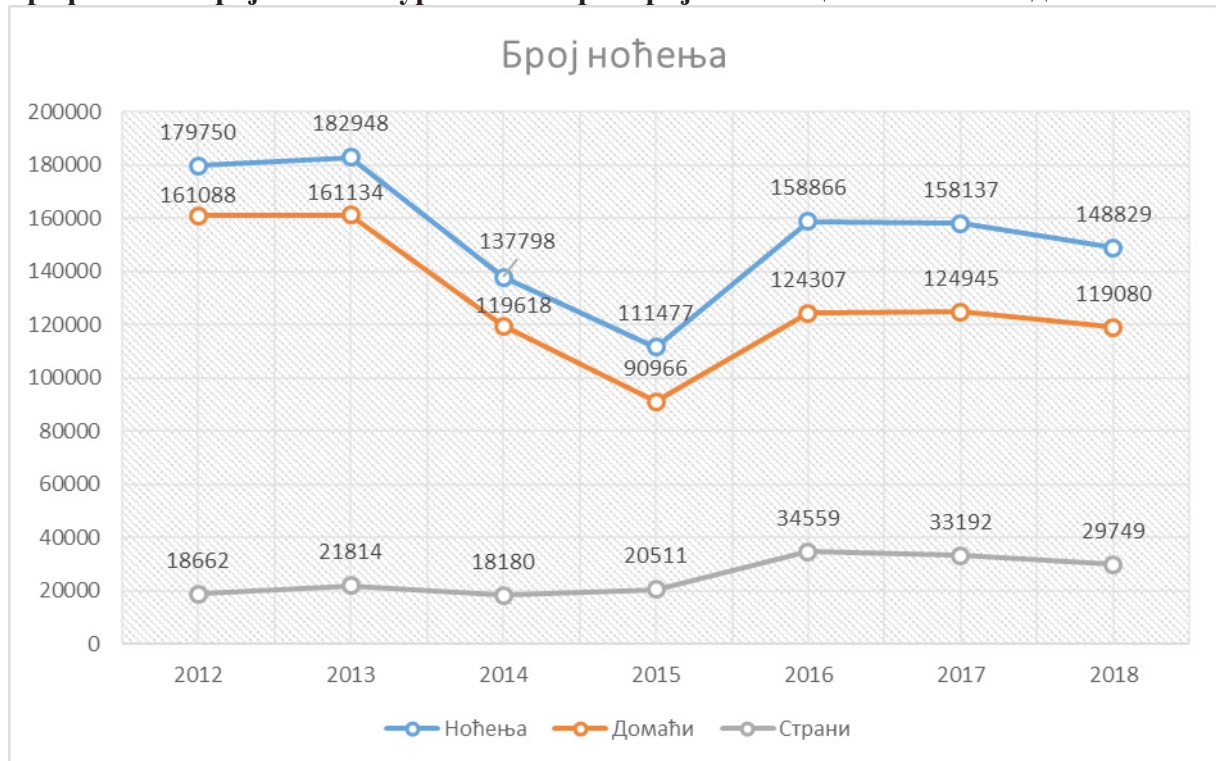

Извор: Обрада података према спроведеним истраживањима Завода за статистику

У посматраном периоду на територији града Лознице 2013. године, остварен је највећи број од 182.948 ноћења, и то 161.134 домаћих и 21.814 страних туриста. Као и код долазака, број ноћења бележи пад од 2013. до 2015. године. У 2016. години број ноћења се увећао у односу на 2014. и 2015. годину и износио је 158.866 ноћења туриста од чега 124.307 домаћих и 34.559 страних. Године 2017. број ноћења се незнатно смањило у односу на 2016. годину, да би број ноћења у 2018. години износио 148.829, што представља пад од 10.037 ноћења у односу на 2016. годину. Узроци успореног раста ноћења страних туриста између осталог, последица су неконкурентне понуде града Лознице на међународном тржишту.

Поред званичних података Републичког завода за статистику, процењује се да 10% до 20% од укупног броја долазака и ноћења на територији града Лознице није регистровано, што се углавном односи на боравак домаћих туриста у приватном смештају.

Графикон 2. Број ноћења туриста на територији Лознице 2012-2018. године

Извор: Обрада података према спроведеним истраживањима Завода за статистику

Поред података о туристичком промету (доласци и ноћења туриста), важно је напоменути да град Лозницу посети и велики број излетника, а највећи допринос томе дају ђаци на екскурзијама и организоване групе. Према подацима Центра за културу „Вук Караџић“ о броју продатих улазница знаменито место Тршић посетило је 46.560 (2018.) и 53.179 (2019.) излетника и туриста, док је у Спомен комплекс у Текеришу евидентирано 13.322 (2018.) и 14.941 (2019.) посетилаца. Знатно мању посету забележио је Музеј Јадра: 5.350 (2018.) и 6.842 (2019.).

5.2. Анализа понуде туристичко-угоститељских капацитета

Смештајни и угоститељски капацитети су битан чинилац туристичке понуде јер у зависности од броја и структуре истих зависи и квалитет туристичке понуде и промета.

Табела 1. Смештајни капацитети на територији града Лознице

Подаци о угоститељском објекту					
Назив	Место	Врста	Категорија	Бр. смештајних јединица	Број лежаја
Stobex са два депаданса	Лозница	хотел	***	47	67
МК са депадансом	Лозница		***	39	74
Royal spa	Бања Ковиљача		****	48	94
УКУПНО ХОТЕЛИ					235
Приватни смештај физичка лица		соба апартман студио	*/**/**		620
Приватни смештај правна лица		соба апартман студио	*/**/**		344
Конак Мишић	Тршић	СТД	****	6	19
Конак Милица	Тршић		***	4	9
Етно село „Азбука“	Тршић		****	6	12
УКУПНО ПРИВАТНИ СМЕШТАЈ					1004
НОКЦ „Вук Караџић“	Тршић	Установа	без категорије	40	144
Специјална болница за рехабилитацију „Бања Ковиљача“	Бања Ковиљача	Специјална болница	без категорије		420
Специјална болница за рехабилитацију „Боро Скорић“	Бања Ковиљача		без категорије	12	25
Сунчана река	Бања Ковиљача	преноћиште	без категорије	40	90
Вила Тања	Бања Ковиљача		без категорије	9	19
Видиковац	Бања Ковиљача		без категорије	30	95
Будимлија ресорт	Лозница		без категорије	37	151
МН Гучево	Бања Ковиљача	одмаралиште	без категорије	35	120
Гучевски вајати	Бања Ковиљача	етно кућа	без категорије	3	7
УКУПНО НЕКАТЕГОРИСАНИ					1071
СМЕШТАЈНИ КАПАЦИТЕТИ УКУПНО					2310

Извор: МТТТ-категорисани објекти 2. квартал 2020. и ТОГ Лознице

Подаци о броју и структури смештајних капацитета у Лозници различити су у зависности од извора података. Највише смештајних капацитета налази се у Бањи Ковиљачи, што је очекивано јер здравствени туризам има дугу традицију. На основу искустава Туристичке организације града Лознице може се констатовати да Лозници недостаје смештајних капацитета приликом организовања великих догађаја.

Град Лозница располаже смештајном понудом, која према подацима МТТТ и ТОГ Лознице, обухвата око 2310 лежаја. Од тога је 1071 лежаја у некатегорисаним објектима, а 1239 лежаја су категорисани капацитети.

Дугогодишњи носилац угоститељско-туристичке делатности ХТП „Бања Ковиљача“ је у стечају и започет је процес приватизације. Хотел Подриње и одмаралиште Гучево су 2019. године приватизовани и очекује се њихова реконструкција и поновно стављање у функцију, а током 2020. године нове власнике добили су и млечни ресторан „Подриње“ и ресторан „Три чесме“. Виле које су до 2004. године у Ковиљачи коришћене за боравак избеглица, морају се реновирати и укључити у туристичку понуду. Некадашњи кампови на Гучеву и Дрини су запуштени и ван функције. Изградња нових и реконструкција постојећих смештајних капацитета допринеће већој конкурентности понуде, а самим тим и побољшању квалитета туристичко-угоститељских услуга.

Поред испуњености техничких стандарда веома важан допринос квалитету услуга дају и људски ресурси. У том погледу неопходно је стално усавршавање, праћење прописа, организовање одговарајућих обука и сл. У Лозници се образује угоститељски кадар у средњим стручним школама и то је основа коју треба максимално користити и побољшавати.

Преглед смештајних објеката са садржајима:

Научно-образовно културни центар „Вук Караџић“ налази се у Тршићу и нова је установа коју је основала Влада Републике Србије са циљем да постане научно истраживачка станица, пре свега за српски језик, али и за све друштвене и хуманистичке науке. Гостима је на располагању интернет сала, а за потребе састанака и радионица постоје две сале капацитета 40 и 80 места.

Хотел „Royal Spa“ налази се у центру Бање Ковиљаче и располаже климатизованим собама и апартманима, као и конференцијским салама за максимум 250 особа, велнес садржаји.

Хотел „Stobex“ налази се на магистралном путу Шабац-Лозница. Све собе и апартмани су опремљени кабловском ТВ, телефонима са директним линијама, бежичним интернетом итд. Хотел у свом саставу поседује и аква парк.

Хотел „МК“ са депадансом налази се на 3 km од центра Лознице. Ресторан располаже са две одвојене сале – велика сала са 200 места и мала сала са 30 места, као и 150 места у летњој башти.

Преноћиште „Сунчана река“ налази се у Бањи Ковиљачи, на површини од седам хектара. Гостима су на располагању терени за велики и мали фудбал, одбојку на песку, тенис, бадминтон, кошарку, столови за стони тенис, стаза за џогинг, стена за пењање и друго.

Етно кућа „Гучевски вајати“ налази се на 4 km од Бање Ковиљаче ка Гучеву, на надморској висини од 550 m. Имају ресторан са баштом, парк за децу.

Преноћиште „Видиковац“ налази се на 4 km од Бање Ковиљаче ка Гучеву, где углавном одседају спортисти и омладинске екскурзије.

Одмаралиште „МН Гучево“ налази се на 8 km од Бање Ковиљаче, на планини Гучево на 700 m н.в. Одмаралиште чине две зграде са 120 лежаја. Спортски терени за кошарку, фудбал, рукомет и одбојку, стазе које воде кроз шуму и многи други садржаји разлог су доласка бројних спортских екипа.

Преноћиште „Будимлија ресорт“ налази се у засеоку Будимлија на 5 km од Лознице у подножју планине Гучево. Располажу са: базеном, aqua баром, спортским теренима (бетонски и травнати), играоницом (отворена и затворена), zip line, вожња квадом, стазе за шетњу (7 обележених) и др.

Сеоско туристичко домаћинство Конак „Мишић“ у Тршићу је домаћинство изграђено у духу народног градитељства. Домаћинство се простире на 4 ha у оквиру којег се налази дечје игралиште, амфитеатар и воћњак.

Сеоско туристичко домаћинство Конак „Милица“ у Тршићу налази се на месту некадашњих Вукових винограда. Намештај у конаку је аутентичан и датира из 1920. године. У дворишту су још ресторан и три вајата за смештај са купатилом. У оквиру комплекса од 4,5 ha окућнице је и простор за одмор, базен, љуљашке и клацкалице за децу.

Специјална болница за рехабилитацију „Бања Ковиљача“ налази се у Бањи Ковиљачи и поред медицинског има и „хотелски“ део и велнес центар „Ковиље“. Специјална болница за рехабилитацију „Боро Скорић“ у Доњој Бадањи располаже са 25 лежаја и кадама за купање у термалној води.

На територији града Лознице евидентиран је и велики број објеката домаће радиности (собе, апартмани).

С обзиром на све израженије трендове стандардизације на различитим нивоима односа цена и услуга и специјализације хотела за специфичне тржишне сегменте (пословни, конгресни, породични, спортски, spa-wellness хотели...), потребно је и у хотелијерству града Лознице покренути и подстаћи ове промене.

Преглед угоститељских објеката за пружање услуга припремања хране, пића и напитака.

Кафе пицерија „Интермецо“ се налази на изузетној локацији у Лозници и представља „мост“ изнад речице Штире. У унутрашњем простору има 70 места, а у башти 60 места.

Пицерија „GTA“ у пешачкој зони располаже са 200 места и организује пословне ручкове и промоције.

Кафе пицерија „Монтевидео“ налази се на централном градском тргу у Лозници и у понуди има специјалитете интернационалне кухиње.

Брод ресторан „Златна рибица“ дочарава аутентичан простор брода. Објекат има два нивоа са по 40 места и летњу башту са 30 места.

Ресторан „Српска кафана“ има дугу традицију домаће кухиње. Ресторан има 30 места унутра и још 30 у башти.

Ресторан „Таверна“ је национални ресторан који у понуди има и јела од рибе и дивљачи.

Ресторан „Бумеранг“ налази се у Лозници и у понуди има специјалитете интернационалне и националне кухиње.

Ресторан „Стара варош“ налази се у центру града, где је деценијама постојао ресторан надалеко познат широм Србије по својој оригиналној храни, сада је овај ресторан у новом руху.

Ресторан „Европа“ се налази у центру града, у згради подигнутој почетком XX века. Познат је по својим салонима: Београд, Венеција, Пешта, Москва и Париз (капацитета око 100 места) и летњом баштом са још 120 места.

„Ресторан „MN“ се налази на обали Дрине крај граничног прелаза Трбушница - Шепак. Ресторан располаже са две сале - једна са око 500 места за разне прославе и друга уз саму реку са око 100 места унутра и баштом са 200 места.

Ресторан „Три краља“ налази се у центру Бање Ковиљаче у понуди имају специјалитете са роштиља и рибу.

Ресторан „Контакт“ налази се у Бањи Ковиљачи у понуди има специјалитете националне и интернационалне кухиње.

Ресторан „Парк“ у Бањи Ковиљачи у понуди има националну кухињу.

Ресторан „Промаја“ са традицијом од преко 30 година, се складно уклапа у амбијент Вуковог Тршића. У понуди су претежно српски и локални специјалитети.

Кафе посластичарница и пекара „Перла“ у пешачкој зони у центру Лознице и Бање Ковиљаче

Кафе пицерија „Good Times“ у центру града, крај реке Штире, има 90 места у пријатном ентеријеру са амбијенталном музиком.

„Бонђорно“ се налази у Лозници у центру града нуди специјалитете националне и интернационалне кухиње.

Кафе посластичарница „Пролеће“ један је од најстаријих угоститељских објеката у центру Лознице.

Кафе „Cyrano“ угоститељски објекат у центру града више од деценије представља синоним за пријатно окружење у којем можете уживати током дана и вечери.

Кафе „In“ са летњом баштом у близини пешачке зоне има модеран изглед и подсећа на неки париски кафе са музиком. Викендом и празницима овај локал послује као ноћни бар у којем наступају рок бендови и популарни ди џејеви са хаус музиком. Капацитет места за седење је 50 у сали и 20 у башти.

За добар ноћни провод задужени су клубови „Венера“, „Кафаница још по једну“, „Монтевидео“, „Корзо“, „Авлија“ итд.

Најпознатији угоститељски објекти брзе хране су „Хомеров залагај“, „Код Шавије“, „Мишко“, „Пера Ждера“ и други.

У Лозници се налази велики број свечаних сала опремљених за организацију различитих прослава и догађаја.

Туристичке агенције: Кондор тис, Подриње турс, Соло травел, МГС, Младост турист, Adria Holidays, Гучево травел би требало да понуде више рецептивних туристичких аранжмана за Подриње и Србију уопште. У Лозници послује и gent – а – саг агенција Лозница Томин.

Даваоци услуга све чешће улазе у вертикалне и хоризонталне интеграције, које омогућавају већу ценовну конкурентност и квалитет, те би и у лозничком крају требало покренути и подржати интеграционе процесе у туризму и угоститељству.

6. SWOT АНАЛИЗА

SWOT анализа је једна од најчешће коришћених техника за ефикасно доношење стратешких одлука, политика, мера и инструмената за њихово ефективно остваривање. Стога су на радионици за израду SWOT анализе у Лозници поред представника локалне самоуправе, учествовале и друге заинтересоване стране из области туризма, културе, образовања и предузетништва. Заступљеност јавног и цивилног сектора значајно је допринела формирању квалитетне базе за емпиријска истраживања од важности за израду Програма развоја туризма на територији града Лознице. Партиципативним приступом и интерактивним учешћем свих присутних идентификоване су снаге, слабости, могућности и претње за развој туризма на простору Лознице, што представља основу за утврђивање адекватног положаја дестинације у будућности.

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<p><u>Људски ресурси</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - пораст нивоа свести локалног становништва о значају туризма - заинтересованост за отварање малог бизниса у туризму <p><u>Инфраструктура и саобраћај</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - релативно добра путна инфраструктура - релативно добра саобраћајна повезаност - постојање опште туристичке сигнализације - фреквентност прегограничног промета - обновљена дворана Кур салон - постојање два ТИЦ у Лозници и Бањи Ковиљачи <p><u>Туристички производ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - присуство различитих туристичких вредности (бање, планине, река, град, културно наслеђе) - геотермални потенцијал - квалитет, структурна разноликост и територијална разуђеност туристичких производа - издиференцирана сувенирска понуда - растућа понуда програма и манифестација <p><u>Компатибилност са осталим делатностима</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - добри услови за припреме спортских екипа - потенцијал домаће радиности - велики број угоститељских објеката, трговинских и занатских радњи <p><u>Маркетинг и дистрибуција</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - постојање ЛТО - дигитални маркетинг - активно представљање на сајмовима - добра медијска инфраструктура 	<p><u>Људски ресурси</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - депопулација (исељавање младих и неповољна старосна структура становништва) - недовољно стручног кадра са функционалним знањима - недовољно лиценцираних туристичких водича и аниматора - слабо познавање страних језика - недовољна информисаност о значају развоја туризма - неприлагођеност садржаја образовних програма туристичким трендовима <p><u>Инфраструктура и саобраћај</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - делимично застарела и некомплетна комунална инфраструктура - недовољна туристичка инфраструктура и супраструктура - неповезаност Лознице, Бање Ковиљаче и Тршића аутобуским линијама - неуређеност обале реке Дрине <p><u>Туристички производ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - недовољна заштита и одржавање туристичких ресурса и атракција - недостатак туристичке инфраструктуре за развој туристичких производа (аква парк, видиковци, пешачке и бициклистичке стазе...) - недовољан број и неадекватна структура смештајних капацитета - недостатак нових тематских туристичких атракција - недостатак пратећих услуга на атрактивним локацијама и догађајима - недостатак повезаности туристичких услуга у један производ - недостатак сарадње у креирању и пласману туристичких производа <p><u>Компатибилност са осталим делатностима</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - слабо коришћење материјалног, а посебно нематеријалног културног наслеђа - неразвијена трговина сувенирима - неразумевање значаја удруживања и слаба повезаност пружалаца туристичких услуга на свим нивоима <p><u>Дистрибуција и маркетинг</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - недовољна маркетиншка видљивост, посебно на међународном туристичком тржишту - недовољно слободних wifi зона - непостојање рецептивних туристичких агенција - непостојање повезаних туристичких производа - нема јасне дефиниције циљних тржишта - мали буџет за маркетинг

МОГУЋНОСТИ	ПРЕТЊЕ
<p><u>Људски ресурси</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - усавршавање стручног кадра - запошљавање специјалиста у области интерпретације културног наслеђа - подстицање младих на школовање и рад у туризму - побољшање квалитета услуга по делатностима путем курсева - коришћење фондова ЕУ за развој туризма за samozapošljavanje и запошљавање <p><u>Инфраструктура и саобраћај</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - изградња брзог пута Рума-Шабац-Лозница - изградња пруге Лозница-Ваљево - реконструкција спортског комплекса Лагатор (затворени базен, фудбалски стадион, атлетска стаза) - побољшати хоризонталну и вертикалну сигнализацију и туристичку супраструктуру - изградити инфраструктуру Бање Бадање - развијена туристичка инфраструктура и супраструктура (уређени видиковици, излетишта...) <p><u>Туристички производ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - унапређивање квалитета постојећих туристичких производа и услуга - стварање новог туристичког производа удруживањем пружалаца туристичких услуга - пласирање туристичког производа на домаћим и иностраним туристичким тржиштима - регионална сарадња <p><u>Компатибилност са осталим делатностима</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - повећати број категорисаних смештајних капацитета - реализоване иницијативе за производњу и дистрибуцију сувенира <p><u>Маркетинг и дистрибуција</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - покренути процес добијања статуса туристичког места - израдити План маркетинг активности - креирање бренда - одабрати циљна тржишта - набавити аудио водиче - појачати активности у прекограничној сарадњи 	<p><u>Људски ресурси</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - немотивисаност становништва за бављење туризмом - недовољан број обучених кадрова у туризму - одлив квалификованих кадрова - низак ниво свести о значају развоја туризма - стихијско, а не планско доношење одлука <p><u>Инфраструктура и саобраћај</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - недефинисани статус власника земљишта и објеката - центар за азил у Бањи Ковиљачи <p><u>Туристички производ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - недовољна препознатљивост на домаћем и иностраном тржишту - изостанак подстицаја за развој туризма - неумрежавање туристичке понуде у туристички производ - неконтролисан раст туристичког промета <p><u>Компатибилност са осталим делатностима</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - отежан договор о приоритетима развоја туризма на свим нивоима - слаба комуникација између јавног и приватног сектора - слаба комуникација између привредних субјеката <p><u>Маркетинг и дистрибуција</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - опадање броја посета на сајмовима туризма - високи трошкови савремених видова промоције

Основни заључак изведене анализе ресурса и тржишта је да град Лозница има значајне предуслове за развој туризма, који се огледају у постојању бројних културно историјских споменика и значајних природних богатстава, а који до сада нису на адекватан начин коришћени.

7. ДЕФИНИСАЊЕ КЉУЧНИХ ТУРИСТИЧКИХ ПРОИЗВОДА

Лозница, као туристичка дестинација има потребу за креирањем туристичких производа за посебне облике туризма. На тај начин могуће је обезбедити стабилнији и одрживији развој

туризма који ће обухватити до сада занемарене или недовољно искоришћене потенцијале и просторе чиме би се обезбедио и равномернији територијални развој туризма од чега би користи имали и туристи и туристички радници и локална заједница. Креирање понуде производа треба да се заснива на савременим мотивима и искуствима туриста по групама: забава, здравље, спорт, рекреација и авантура, пословни туризам. У овом процесу потребно је анимирати локалне туристичке агенције да формирају туристичке аранжмане које ће понудити туристичком тржишту у циљу економске валоризације туристичких производа.

7.1. Spa&wellness /здравствени туризам

Ресурсну основу здравственог туризма чине природни фактори: термалне, минералне и термоминералне воде, лековита блата-пелоиди, клима и сл. у сврху побољшања здравља, превенције и подизања квалитета живота. Међутим, убрзани развој туризма допринео је да здравствени туризам укључи и друге услуге (spa i wellness, рекреација, здрава исхрана) које су потребне човеку за очување здравља и кондиције.

Бања Ковиљача представља окосницу овог вида туризма јер обухвата све наведене тржишне сегменте и циљна тржишта у анализираним туристичким производима. У специјалној болници за рехабилитацију „Бања Ковиљача“ уз помоћ сумпоровите воде и лековитог блата-пелоид, у комбинацији са микро климатским карактеристикама лече се реуматска и обољења коштаног система, дискус херније, остеопорозе, посттрауматских стања, лакших оштећења централног нервног система, гојазности, стерилитета, појединих гинеколошких и кожних болести. Spa i wellness туризам односи се на госте који су доброг здравља и долазе ради третмана који ће им омогућити одржавање добре физичке, психичке и духовне кондиције. У Бањи Ковиљачи се налазе два велнес центра: Велнес центар „Ковиље“ и „Royal Wellness“.

Бања Бадања захтева већа улагања у путну, комуналну и туристичку инфраструктуру и супраструктуру. У Специјалној болници за рехабилитацију „Боро Скорић“ спроводи се програм медицинске рехабилитације и лечења и у те сврхе се користи: пелоид, купање у сумпорној води у кадама и базену, електро терапија, ласер, ултразвук, магнет, ручна и подводна масажа и хоризонтална терапија (најзаступљенија после блата), у лечењу реуматизма, остеопорозе, метаболичких промена, поремећаја циркулације, нервних, кожних и гинеколошких обољења, анемије, стерилитета и опште слабости организма.

Активности
<p><u>Spa i wellness</u> Посебни програми- антистрес, релакс, фитнес, масаже, баленотерапија, сауна, детоксикација - <u>Рехабилитационо-терапеутске</u> Превенција, лечење, здравствени третмани</p>
Предлози за побољшање квалитета производа
<ul style="list-style-type: none"> - Унапређење постојећих здравствених програма - Креирање и увођење нових програма у зависности од потребе тржишта - Изградња хотела - Обнављање старих бањских вила и стављање у функцију здравственог туризма - Уређење парка и фонтане - Рестаурирати 6 јавних чесми у Бањи Ковиљачи - Обновити старо сумпорно купатило и извор сумпоровите воде „Вук Караџић“ - Рестаурирати улазне капије у парк у Бањи Ковиљачи - Отварање Spa i wellness центра у Бањи Бадањи - Катастар лековитих извора - Уређивање и валоризација комплементарних тур. вредности (Гучево, Дрина) у близини Бање Ковиљаче, у циљу унапређења понуде - Оживљавање прича и легенди везаних за Бању Ковиљачу, која ће овај туристички производ учинити атрактивнијим

7.2. Културно наслеђе

За развој културног наслеђа као туристичког производа на територији града Лознице постоје бројне предности (заштићена културна добра, културне манифестације, традиција). Он је већ сада афирмисан у контексту стварања туристичког имиџа града (Завичај великана, Град азбуке, Вуков сабор, фестивал ЛилаЛо), а захваљујући културно историјском наслеђу инициран је и велики број пројеката у функцији развоја овог туристичког производа.

Треба нагласити да културно наслеђе има и функцију заштите културне баштине, јер се његовом комерцијализацијом долази до средстава за улагање у културу, одржавање, обнову и заштиту материјалних добара. Овај облик туризма доноси и нематеријалну корист локалном становништву (уознавање и боље разумевање других култура, развијање свести и брига о заштити културних вредности, очување социјалног и културног идентитета заједнице). У циљу боље туристичке презентације културно историјског наслеђа, требало би подстаћи развој културно тематских рута, које би оживеле и унапредиле туристичку понуду.

До повећања атрактивности културно туристичке понуде може доћи пренаменом старих вила у Бањи Ковиљачи у сврхе развоја туризма, док би се куће брвнаре са интерактивним и едукативним садржајима налик на оне у Тршићу, могле наћи и на Гучеву и Церу.

Активности
<ul style="list-style-type: none">- Материјално наслеђе: споменици знаменитих личности, старе виле у Бањи Ковиљачи, народно градитељство, музеји, галерије, манастири Троноша и Чокешина- Нематеријално наслеђе: стари занати, обичаји (паљење ратарских свећа, лилање), традиција, народна ношња, фолклор, народна веровања, легенде, локална храна и пиће, култура стола- Културно-тематске руте Тршић, Троноша, Први светски рат, Бања Ковиљача- Културне манифестације и догађаји: Вуков сабор, ЛилаЛо, Међународни фестивал фолклора, Фестивал глумачких остварења, Цвијићеви дани, Мићини и Верини дани, Свет жена...
Предлози за побољшање квалитета производа
<ul style="list-style-type: none">- Креирати базу материјалног и нематеријалног културног наслеђа- Подстицање партнерских односа туризма и културе- Основати мини занатски центар за учење старих и уметничких заната (ткање, вез, хеклање, пуствовање, грнчарство, калиграфија, лицидер) – „Српска кућа“- Уредити дом културе у Бањи Ковиљачи- Подизање квалитета организације и атрактивности манифестација: „Цвијићеви дани“ и „Мићини и Верини дани“- Реконструисати догађаје из Првог светског рата (објекти за смештај, исхрану, складишта наоружања и опреме, уредити ровове у подножју Црног Врха на Гучеву, поставити таблу са историјатом битке и обележити историјски значајне коте Кулиште, Кам, Еминове воде, коту 708....)- Код спомен комплекса у Текеришу, увести додатне садржаје из Првог светског рата (тешко наоружање на отвореном, командно место Војводе Степе Степановића и земуницу)- Обновити и обележити занатске радионице, куће народног градитељства и виле и уврстити их у туристичко разгледање уз интерактивно учешће гостију- иновације у презентовању културног наслеђа (story telling модел уз помоћ аниматора и интерпретатора)- Визиторски центар са дигиталном поставком у Бањи Ковиљачи- Музички павиљон у парку у Бањи Ковиљачи- Рестаурација, илуминација и валоризација туристичких мотива- Отворити музеје и галерије викендом и празницима- Подстицање развоја креативних индустрија (музика, филм, дизајн, ИТ, стари занати)- Организовати превоз од паркинга до Вукове куће у Тршићу- Уређена продаја сувенира и домаћих производа у Тршићу и Бањи Ковиљачи- Креирати едукативне пешачке туре на тему лика и дела познатих личности (Вук, Цвијић, Мића)

7.3. Планински туризам

Планински туризам је у Стратегији развоја туризма Србије 2016-2025. препознат као један од кључних туристичких производа у развоју туристичке дестинације Подриње. Ова врста туризма обухвата низ активности за љубитеље природе и чистог ваздуха, планинаре, спортисте, алпинисте... Међутим, планински туризам захтева капиталне инвестиције, обимну и разноврсну изградњу смештајно-угоститељских објеката и пратеће инфраструктуре (видиковци) и атрактивне садржаје који стимулишу на дужи боравак. Специфичност ове врсте туризма се огледа у различитој понуди током зимске и летње сезоне, спортско-рекреативним активностима на отвореном, доминацији домаћих у односу на иностране туристе и понуди смештајних објеката у складу са микро климатским карактеристикама. Због неразвијене туристичке инфраструктуре и супраструктуре на планини Цер, активности овог туристичког производа ограничене су на пешачење, маунтибајкинг, брање гљива и лековитог биља или одмор у природи.

Активности
<ul style="list-style-type: none">- Пешачење- Параглајдинг- Вожња квадова- Санкање- Планински бициклизам- Припреме спортских екипа- Породични одмори- Брање лековитог биља, шумских плодова и гљива- Team building активности у природи
Предлози за побољшање квалитета производа
<ul style="list-style-type: none">- Уређивање видиковаца, пешачких и бицикличких стаза, места за одмор- Уредити простор код Спомен костурнице на Гучеву (визиторски центар - инфо центар, сувенирница, угоститељска понуда; поставити комуналну инфраструктуру)- Изградња туристичке супраструктуре на Церу и Гучеву- Организација догађаја на Церу и Гучеву- Могућност изнајмљивања опреме (за хајкинг, маунтибајкинг, квадови, абзајл)- Јавно приватно партнерство у организацији кампова и припрема за спортисте на Гучеву- Изградња авантура паркова на Гучеву и Церу (тјубинг, зип лајн, боб на шинама)- Гондола Бања Ковиљача - Гучево- Организовање пешачких тура које би укључиле брање гљива и лековитог биља- Изградња планинарског дома на Гучеву- Полетиште за параглајдинг

Понуда планине Гучево заснива се на спортско рекреативним активностима и активном одмору у природи током летње сезоне. Непосредна близина комплементарних туристичких вредности (Бања Ковиљача, Лозница, Дрина) пружа овој планини одличну предиспозицију за организацију излета и кружних тура. У циљу унапређења планинског туризма и продужавања туристичке сезоне, потребна су значајна улагања у изградњи нове и обновљању постојеће туристичке инфраструктуре и супраструктуре.

7.4. Рурални туризам

Рурални туризам је у Стратегији развоја туризма Србије 2016-2025. препознат као један од кључних туристичких производа у развоју туристичке дестинације Подриње. Мада

је по обиму још увек скроман, овај облик туризма има изузетну перспективу у лозничком крају и у њега би требало у наредном периоду више инвестирати јер се очекује брз повраћај уложених средстава и запошљавање локалног, првенствено руралног становништва што би кроз остварење прихода успорило деаграризацију руралних подручја. Рурални туризам на посматраном простору се заснива на боравку у сеоском домаћинству, са више интерактивних садржаја у руралном амбијенту, гастрономији, обиласку културно историјских знаменитости, одласку на Дрину, пешачењу, бициклизму итд. Овај туристички производ је најзаступљенији у знаменитом месту Тршић, међутим у циљу додатног развоја потребно је отворити нова сеоска туристичка домаћинства и објекте домаће радиности у другим руралним подручјима: обронци Гучева, Коренита, Горња Ковиљача, Бања Бадања.

Активности
<ul style="list-style-type: none"> - Посматрање и учествовање у традиционалним пољопривредним радовима - Одмор у руралном окружењу - гастрономија, народни обичаји (слава, прело) и традиционални занати
Предлози за побољшање квалитета производа
<ul style="list-style-type: none"> - Повећати капацитете руралног смештаја - Дегустациони центри - Охрабрити развој руралног туризма кроз субвенције и умрежавање СТД у тзв. дифузне хотеле - Курсеви за припремање хране на традиционалан начин - Подручја за пикник - Повећати конкурентност понуде нематеријалним културним садржајима - Побољшати квалитет и креирати садржајнију понуду у руралном туризму у складу са потребама тражње, ефикасније промоције и обезбеђења ценовне конкурентности - Промација подстицаја и фондова ЕУ - Улагања у инфраструктуру и супраструктуру - Израдити Акциони план развоја руралног туризма - Излети на село - Помоћ и подстицаји удружењима која се баве старим занатима

7.5. Манифестације/догађаји

Манифестације су у Стратегији развоја туризма Србије 2016-2025. препознате као један од кључних туристичких производа у развоју туристичке дестинације Подриње. Имају веома значајно место у туристичкој понуди лозничког краја у циљу стварања и неговања културно-историјске свести, очувања народних обичаја и националних вредности и афирмације културног стваралаштва. Оне могу допринети продужењу туристичке сезоне и изграђивању препознатљивог имица града. Бројне манифестације, од којих су неке регионалног карактера, представљају сегмент културног туристичког производа и елемент који се може највише развијати, те додатно обогатити културни туристички производ.

У Лозници се током године одржава низ манифестација и догађаја у организацији различитих субјеката: јединица локалне самоуправе, центар за културу, туристичка организација, удружења и клубови, предузећа, институције и физичких лица који употпуњују туристичку понуду града.

Активности
<p><u>Културне манифестације и фестивали</u> Вуков сабор, фестивал ЛилаЛо, Песнички поздрав пролећу, Свет жена, Фестивал глумачких остварења, Обележавање боја на Чокешини, Дан Музеја језика и писма, Ноћ музеја, Међународни фестивал фолклора „Распевано пролеће“, Ђачки Вуков сабор, Међународни фестивал фолклора „Под Иверком село што је“, Мићини и Верини дани, Смотра ветерана фолклора „Године су пролазиле“, Смотра фолклора „Подриње кроз игру и песму“, Фестивал „На раскрсници“, Међународна ликовна колонија, Међународни фестивал фолклора „Миодраг Миша Сперњак“, WOLF-DJ фестивал, Обележавање Церске битке, Ривија документарног и етно филма „Александар Саша Петровић“, Обележавање Гучевске битке, Дани Јована Цвијића, Вукови ластари</p>
<p><u>Традиционални догађаји</u> Паљење бадњака, Пливање за часни крст, Светосавски бал, Ратарске свеће, Туцијада, Спасовданска литија, Дани Града</p>
<p><u>Економске манифестације</u> Етно базари, Сајам цвећа, Изложба вина, Саборско прело, Видовдански вашар, Госпојински вашар, Питијада, Регионални сајам меда, Изложба гљива</p>
<p><u>Забава</u> Приђи срцем, Матурски дефиле, Дечији карневал, Краљевски карневал, Мото скуп Лешница, Дани младих, Избор за најлепшег љубимца, Дечја недеља, Туристичка патрола</p>
<p><u>Спортски догађаји</u> Штукијада, Међународна изложба паса свих раса, Хард Ендуро, Међународна регата „Дрина је само једна“, КУП Дани Дрине, Покрени точак здравља, Трансверзала „Вукове богаче“,</p>
Предлози за побољшање квалитета производа
<ul style="list-style-type: none"> - Јавно-приватна партнерства у организацији манифестација - Сарадња организатора манифестација и туристичких агенција - Умреженост манифестација са другим догађајима и атракцијама у циљу формирања туристичке понуде дестинације/регије - Сарадња са локалном заједницом у организацији манифестација - Направити летњу позорницу у Бањи Ковиљачи и Лозници - Подизање квалитета и атрактивности постојећих манифестација - Креирање аутентичних догађаја - Више културно-забавних догађаја у Бањи Ковиљачи и Тршићу - Гастрономске манифестације - Маркетинг кампање за манифестације

Вуков сабор је најзначајнија манифестација на територији града, одржава се од 1933. године и најстарија је културна манифестација у Србији. Друга по значају манифестација је фестивал ЛилаЛо, посвећен народном обичају лилање, аутентичном за град Лозницу и регију Подриње. Претходних година забележен је долазак домаћих и страних туриста на ову манифестацију. Остале манифестације тренутно нису у функцији развоја туристичке понуде, али са побољшањем квалитета и одговарајућим маркетиншким приступом, неке од њих се могу издвојити и делимично трансформисати у туристичке. Поред манифестација које промовишу традицију и културно наслеђе потребно је посебно истакнути спортске манифестације које би могле значајно утицати на повећање туристичког промета. Поред три спортске хале, отвореног базена, повољних климатских услова на планини Гучево, планирана је и изградња модерног стадиона, затвореног базена, атлетске стазе који ће обезбедити услове за организовање великих такмичења у различитим спортским дисциплинама које су основа за организовани долазак група туриста.

Слика 10. Вуков сабор у Тршићу

Извор: Раде Ракић

7.6. Тематске руте

Тематске руте су специјално израђени итинерери засновани на некој интересантној теми и односе се на путовања на којима се посећује више туристичких дестинација унутар једне или више туристичких регија. На унапред планираној маршрути, туристи су у константном покрету и кратко бораве у свакој од дестинација, те су регионално или национално груписане атракције и садржаји много битнији од врсте смештаја. Мотиви ових путовања су радозналост, откривање новог, историја, култура, уметност и сл. У циљу развоја овог туристичког производа, неопходно је радити на аутентичности понуде, осмишљавању и интерпретацији прича и легенди везаних за град Лозницу, промоцији народних обичаја, домаће гастрономије и локалног фолклора.

Активности
<ul style="list-style-type: none"> - проучавање природних, историјских и културолошких мотива - истраживање сопствених преференција и интересовања - уживање без неке специјалне теме
Предлози за побољшање квалитета производа
<ul style="list-style-type: none"> - Организовати једнодневна и вишедневна кружна путовања аутобусом, бициклом - Организовати и укључити се у руте по Подрињу које обухватају већи број туристичких локалитета и атракција у дужем трајању, са обе стране Дрине - Осмислити и организовати „Подрињску авантуру“ – тематску руту састављену од комбинације различитих спортских активности (хајкинг, кањонинг, рафтинг, бициклизам, возња квадова, спортеки риболов) у туристичкој регији Подриње - Организовати верску тематску руту, која би обухватила обилазак манастира и знаменитих цркава у туристичкој регији Подриње - Осмислити руту која би обухватила обилазак културног наслеђа Подриња, укључујући презентацију фолклора, домаће гастрономије и народних обичаја.

7.7. Специјални интереси

Специјални интереси су у Стратегији развоја туризма Србије 2016-2025. препознати као један од кључних туристичких производа у развоју туристичке дестинације Подриње. Овај вид туризма се односи на путовања ради активног одмора, активности и доживљаја у складу са специфичним интересовањима појединаца или група. Овај профил туриста жели да развија своја интересовања и посећује локације које су у директној вези са њиховим афинитетима и преференцијама (припрема хране, разни хобији као што су оријентиринг, јахање, лов, риболов, пешачење, брање лековитог и зачинског биља и гљива, проучавање флоре, фауне итд).

Активности
<ul style="list-style-type: none">- Камповање- Пешачење обележеним стазама („hiking“),- Бициклизам- Екскурзије, рекреативне наставе, излети- Лов и риболов,- Активности у природи (фото сафари, брање лековитог биља, шумских плодова и гљива)- Параглајдинг- Вожња квадова, ципова, мотора- Абзајл- Оријентиринг- Спортска такмичења
Предлози за побољшање квалитета производа
<ul style="list-style-type: none">- Трасирати и обележити тематске стазе (пешачке, бицикличке)- Организовати јавни превоз Бања Ковиљача Тршић Троноша и Бања Ковиљача - Гучево- Професионални водичи- Набавка опреме (пластичних и гумених чамаца, електричних бицикала и тротинета у сврхе изнајмљивања)- Поставити табле са сликом и називом лековитог биља и ретких биљних врста дуж пешачких стаза- Организовати радионице препознавања, брања и припремања лековитог биља и гљива, те радионице припремања здраве хране- Обележити најважније природне вредности (очуване и термофилне врсте шума, ретке биљне врсте, станишта птица са ИВА листе)- Изградња нискобуџетних угоститељских објеката за смештај (хостели, одмаралишта, пансиони)- Уређење излетишта на Дрини (Жићина плажа, Брањево, Камп)- Изградања ловачке виле- Авантура парк Видојевица- Организација припрема спортских екипа- Организовати интернационална риболовачка такмичења- Изградња бицикличке стазе Тршић, Лозница, Бања Ковиљача, Гучево- Паркинг за кампере у Тршићу- Ауто камп уз Дрину- Панорамски точак- Тематска игралишта за децу (едукативно-забавна)- Изградња смештајних капацитета у функцији луксузног кампирања (глампинг)

7.8. Туризам градова

Туризам градова је нови вид туризма који постаје све популарнији. Погодност оваквих тура је што омогућава да се по релативно ниским ценама, у кратком периоду, посети више дестинација и осети ритам градова. Оно што туристи очекују од city break-а је да науче нешто ново, да се лепо проведу и да се укључе у локалну културу. Град Лозница има потенцијал за развој овог туристичког производа, нарочито када је у питању забава и културно историјско наслеђе.

Активности
<ul style="list-style-type: none"> - Посета музејима и галеријама - Обилазак града - Ноћни живот
Предлози за побољшање квалитета производа
<ul style="list-style-type: none"> - Брендирати Лозницу као завичај великана и град азбуке (креирање визуелног идентитета, мурали и фасаде) - Инвестирање у нове смештајне капацитете као што су хостели, пословни хотели, објекти домаће радиности - Отворити музеје и галерије викендом и празницима - Туристички водичи, локални туристички водичи и аниматори - Отворити музеј на отвореном „Лознички шанац“ - Организовати излете - Уредити ботаничку башту на Лагатору - Зграда позоришта (нова већа сала од 600 до 1000 места) - Паркинг и стајалишта за туристичке аутобусе - Валоризовати индустријско наслеђе Вискозе – отворити музеј - Уредити видиковац код споменика Степе Степановића - Отворити шопинг центар - Уредити стазе здравља од Вуковог споменика до Дрине - Рекреативна стаза Лозница – Извор Св. Петке – Будимлија - Излетиште Трешњица са видиковцем „Јован Цвијић“ и едукативно-рекреативним садржајима - Проширити мрежу бесплатних wi-fi зона - Уредити простор за постављање клизалишта - Брендирати зелену пијацу - Брендирати такси возила - Тематски паркови - Едукативно забавни садржај за децу „Лозница градић“ - Летњи биоскоп - Escape room

7.9. MICE туризам

Пословни туризам (MICE) није препознат Стратегијом развоја туризма Србије 2016-2025., као кључни туристички производ на овој дестинацији, али треба напоменути да град Лозница има перспективу за развој MICE туризма. Значај Лознице као пограничног места, повећава њену привлачност за одржавање бројних пословних састанака, конференција, семинара, сајмова и изложби. Тренутни капацитети (хотели, НОКЦ, Кур салон) омогућавају одржавање пословних скупова и конференција већег броја учесника (до 400 учесника). Међутим, ове капацитете не прате и адекватне пратеће услуге типа смештаја, постојање посебно креираних пакета за пословне туристе и сл. Изградња конгресног центра или хотела високе категорије који би имали све потребне услове за организацију једног већег међународног скупа омогућили би значајније ефекте од пословног туризма. Са друге стране, Лозница има атрактивне природне ресурсе, повољну климу, реку Дрину, две бање, разноврсне рекреативне садржаје, три спортске хале који могу да на квалитетан начин употпуне конгресну понуду.

Активности
<ul style="list-style-type: none"> - Конференције - Семинари - Конгреси - Team building

Предлози за побољшање квалитета производа

- Изградити имиџ пословне дестинације
- Технички опремити сале за велике догађаје (опрема за симулатно превођење, видео бим...)
- Унапредити и изградити смештајне и угоститељске капацитете за велике догађаје
- Побољшање инфраструктуре
- Промоција одређених простора и капацитета који треба да привуку пажњу конгресне јавности
- Трансфери
- Факултативне активности

8. АНАЛИЗА КЉУЧНИХ ТУРИСТИЧКИХ ТРЖИШТА И МАРКЕТИНГ АКТИВНОСТИ

Домаћи туристи чине око 80% укупног броја долазака, док око 20% чине страни туристи. Највећи број домаћих туриста долази из већих градских центара (Београд, Нови Сад, Крагујевац, Ваљево), а највише страних туриста (око 80%), долази из Републике Српске и Босне и Херцеговине. Следе туристи из осталих ех YU (Хрватска, Црна Гора, Словенија) и других европских земаља (Аустрија, Швајцарска, Немачка и Француска).

Идентичан однос је и код броја ноћења. Просечна дужина боравка на дестинацији за период 2012-2018. износи 6,7 ноћења.

Број туриста из најразвијених емитивних европских земаља је занемарљив те би се туристичка понуда морала прилагодити тражњи ових земаља, уз увођење европских стандарда, специјализације и категоризације смештајних и угоститељских објеката, те обуке услужног особља.

На основу анализе података Завода за статистику РС и резултата истраживања тима ТОГ Лознице урађена је категоризација циљних сегмената тржишта по кључним туристичким производима.

Табела 2: Анализа циљних сегмената по туристичким производима

Туристички производи	Spa&wellness/ здравствени туризам	Културно наслеђе	Планински туризам	Рурални туризам	Манифестације	Темагске руте	Специјални интереси	Туризам градова	МIСЕ туризам
Циљни сегменти									
Индивидуалци	+	+	+			+	+	+	+
Парови без деце	+	+			+	+		+	
Популација 65+	+	+		+		+		+	
Млади 18-30 година	+		+		+			+	
Групе		+	+		+	+	+	+	
Породице са децом			+	+	+				
Спортисти/рекреативци			+				+		
Ђаци/студенти		+	+		+	+	+		
Љубитељи природе			+	+			+		
Пословни људи	+							+	+

Извор: Обрада података ТОГ Лознице

Усвајањем препорука и смерница из овог документа и реализацијом активности из акционог плана, допринеће се повећању укупног броја долазака и ноћења, првенствено страних и боље платежних домаћих туриста, што ће утицати и на пораст туристичког промета на простору овог дела Подриња.

Маркетинг обухвата ситуациону анализу екстерног и интерног окружења, дефинисање мисије, циљева и смерница, утврђивање глобалних и појединачних стратегија за маркетинг микс, дизајнирање организованости, развој система подршке и контролну ревизију свих активности на макро и микро нивоу. За формулисање маркетинг стратегије града Лознице као туристичке дестинације кључно је усмерити се на: стварање производа који задовољавају потребе тражње, сегмент тржишта који користи кључне туристичке производе (који постоје или могу постојати), на дестинацији, а који су различити од конкуренције и на управљање односима са носиоцима туристичке понуде.

Маркетинг стратегија града Лознице као туристичке дестинације захтева дефинисање:

Стратегије креирања имица дестинације помоћу једноставних и фокусираних порука уз усклађивање интерних снага са екстерним могућностима, што резултира оспособљавањем за суочавање са тржишним изазовима. Овај приступ води ка лидерској позицији проактивне или иновативне дестинације која не излази само у сусрет задовољавању тренутне тражње, већ креира тражњу.

То захтева да се утврде основни елементи позиционирања: име дестинације (као суштине брэнда), визуелног симбола (који помаже идентификацији дестинације и одражава профил брэнда, нпр. бела лоза од које потиче имена Лозница, потковица од јадарита итд.), азбука, лиле и позицијског слогана, као суштине изјаве о позиционирању.

С обзиром на хетерогеност понуде лозничког краја као туристичке дестинације, предлаже се коришћење више разноврсних слогана у зависности од врсте маркетиншких кампања и различитих сегмената на изабраним емитивним подручјима. Ово тим пре што имиц дестинације чини перцепција о њеним индивидуалним карактеристикама (клими, смештају, гостопримству...) и холистички утисци о њој.

Кровне комуникационе стратегије дестинације, која обухвата креирање маркетинг програма који обједињује и усклађује национални, регионални и локални ниво комуницирања. Национална и регионална дестинацијске организације су надлежне за слање поруке што ширем тржишту (ТВ оглашавање, надзор над заједничким активностима, „online“ маркетинг државе и регије, PR у земљи и ван ње, пропратне материјале...). Локалне дестинацијске организације су задужене за тзв. „дођите одмах“ поруке, путем: штампе, директне поште, PR, пакета и промоција, материјала везаних за конкретно место посете, „online“ маркетинг подручја, пропратне материјале и друго. За успешно функционисање будуће ТОР Подриње требало би формирати мали стручни оперативни тим који би идентификовао најпривлачнији производ који је најспремнији за комерцијализацију на тржишту, дефинисао стратегију за привлачење туриста и идентификовао слабости и могућности развоја производа. Затим треба сачинити PR план за најављивање и популарисање предвиђених активности, актера и догађаја. ТОГ Лознице би требало да има лидерску позицију али и преузме највећу одговорност за спровођење PR плана, за постојеће и нове носиоце понуде у виду семинара и радионица, информисања о дешавањима у туристичком сектору и другим сродним областима.

Стратегије таргетирања и комуницирања са циљним групама која захтева избор неког од сегмената тражње, да би се детаљно изанализирала циљна група и на основу добијених информација дефинисали циљеви таргетирања и дизајнирао програм комуникационог микса помоћу кога би се циљеви остварили.

Притом треба разликовати домаће од страних туриста. Код не етаблираних дестинација и производа, резиденти имају посебну улогу јер су најотворенији за прихватање нове поруке.

Наиме, локално становништво има више сазнања о вредностима свог краја од странаца, па им поруке делује прихватљивије и креирају осећај поноса, што домаће тур уристичко тржиште чини приступачнијим.

Стратегија афирмисања нових дестинација и елемената понуде има две фазе. Прва је промоција ка домаћим туристима која се по подизању нивоа њихове свести проширује ка страним туристима. Циљеви комуницирања се дефинишу посебно за сваку од ове две групе корисника услуга појединачно и то тако да се промоција у земљи фокусира на подизање свести о опцијама које дестинација нуди и анимирају да се ангажују и позову пријатељи, рођаци и остали у дестинацију. Промоција изван земље се фокусира на привлачење странаца који још нису били у дестинацији и оне који су били пословно или у посети пријатељима и родбини, како би се мотивисали да долазе чешће, остају дуже и троше више. Стога је нужно открити сврху доласка, заступљеност пословног наспрам одморишног туризма, земљу порекла, старосну структуру, начин путовања, избор превозног средства, врсте туризма, навике када су у питању извори информација о дестинацији, како би се одредили канали дистрибуције. Посебну пажњу треба посветити миленијалцима, рођеним од осамдесетих до почетка XXI века. По истраживањима они најчешће на дестинацији питају за: јавне тоалете (којих нпр. нема у Бањи Ковиљачи што је врло неповољно нарочито за веће групе аутобуских гостију); бесплатан бежични интернет; угоститељске објекте, могућност електронског плаћања преко паметних телефона, кафиће и ресторане (који су дефицитарни на Церу и другим туристичким микролокацијама).

План за континуирано истраживање и праћење тржишта. Истраживањем тржишта прибављају се информације о корисницима услуга, конкуренцији и дистрибутивним каналима, утврђивању потреба и могућности продаје на тржишту, идентификовању пословних проблема и контроли пословања. Истраживање полази од дефинисања проблема, постављања хипотеза и циљева, разраде метода и конкретне примене истраживачких метода и техника који за резултат имају план активности и препорука у области маркетинга. Истраживање тржишта се заснива на начелима научних метода, којим се прикупљају, анализирају и интерпретирају подаци у циљу добијања информација за потребе одлучивања и решавања маркетиншких дилема. Праћење тржишта се односи на континуирано прикупљање података ради сагледавања сопственог положаја дестинације и кретања на тржишту као базе за дугорочно пословање.

У циљ промоције града Лознице као туристичке дестинације, ТОГ Лознице користи велики број маркетинг алата међу којима се издвајају: штампани промотивни материјал, промотивни панои и инсталације, дигитални маркетинг, тв, радио, новине, интернет портали, студијске посете новинара, сниматеља, фотографа и блогера, календар манифестација, промотивни наступи, сајмови, сувенири, промо филмови, тизери и анимације, конференције за медије, маскоте, директни маркетинг у оквиру ТИЦ-а и ТОГ Лознице.

У маркетинг плану ТОГ Лознице је увођење и нових: више инсталација за фотографисање, визуелно брендирање града и водећих туристичких локалитета, лед билборди, слогани, нови канали комуникације, израда тематских брошура Бања Ковиљача, Тршић, Лознички кувар, прикупљање „прича“ из Лознице, видео игрице на тему историје, наслеђа и познатих личности Лознице, наступи на сајмовима у иностранству, QR код, блог, „герилски маркетинг“, нови сувенири – сувенир од јадарита.

9. РАЗВОЈНИ МОДЕЛ, ЦИЉЕВИ И ПРОЈЕКЦИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ТУРИЗМА

Под одрживим развојем туризма подразумева се уравнотежен економски, социјални и културни развој уз употребу и експлоатацију тренутних природних и културних ресурса на

такав начин да они буду распложиви за коришћење и будућим генерацијама. Одрживи развој туризма треба да обезбеди квалитетно туристичко искуство и активности за посетиоце и зато су јавно-приватна партнерства кључна за остваривање његових циљева, а успостављање равнотеже између различитих интереса локалних учесника један је од најважнијих задатака планирања развоја туризма. Колико ће природни и културни ресурси бити очувани, а истовремено обезбедити и одрживи развој туризма, зависи од спремности свих учесника на туристичком тржишту да прихвате одрживост као један од кључних циљева развоја туризма.

У складу са наведним одрживи развој туризма треба да:

- Осигура урванотежен развој и употребу природних ресурса (подстицање израде планова развоја туризма, градње прилагођене природном амбијенту..) и користи их у мери која обезбеђује да остану на располагању и будућим генерацијама
- Омогући одрживе, дугорочне економске активности
- Прописима односно увођењем разних такси ограничи масовни развој туризма
- Подизањем нивоа квалитета понуде повећа приход по госту/дану
- Омогући одговорно понашање према окружењу у којем се послује
- Подизање нивоа свести о значају туризма као једне од носећих привредних грана

Поштујући принципе одрживог развоја туризма, циљеви којима се тежи је да град Лозницу треба развијати као препознатљиву туристичку дестинацију која има издиференцирану понуду са савременим туристичким производима, добро организованом туристичком привредом, атрактивном за инвестиције и развој туризма заснован на одрживом развоју и конкурентном наступу на домаћем и међународном тржишту. Туризам ће за становништво града Лознице обезбедити довољно радних места и раст животног стандарда, а град ће остваривати приходе на стабилан и поуздан начин.

10. МОДЕЛ УПРАВЉАЊА ДЕСТИНАЦИЈОМ

Модел управљања туристичком дестинацијом можемо поделити на три сектора: јавни, приватни и цивилни сектор. Највеће учешће у управљању дестинацијом има јавни сектор на челу са Градском управом Лознице и јавним установама/предузећима чији је оснивач Град Лозница: ЦЗК „Вук Караџић“, ТОГ Лознице, Библиотека Вуковог завичаја, ЈКП „Наш Дом“, ЈП „Лозница развој“ УФК „Лагатор“ и други. Уз Градску управу и предузећа/установе која јој гравитирају, значајан удео у управљању туристичком дестинацијом има Специјална болница за рехабилитацију „Бања Ковиљача“.

ЦЗК „Вук Караџић“ врши управљачку делатност у Знаменитом месту Тршић, Музеју Јадра, Сталној поставци слика Миће Поповића и Вере Божичковић Поповић. Вуковом дому културе, Спомен костурницама на Гучеву, у Текеришу и Драгинцу. Поред управљачке функције ЦЗК „Вук Караџић“ организује велики број манифестација међу којима се посебно истиче Вуков сабор, најстарија културна манифестација у Србији.

Туристичка организација града Лознице је јавна установа чији је оснивач Скупштина града Лознице. Основна делатност је промоција туристичких потенцијала и подстицај развоја туризма града Лознице. У циљу промоције и презентације туристичке дестинације, ТОГ Лознице организује велики број манифестација, бави се изработом промо материјала, продајом сувенира и пружањем информација, учествује на сајмовима туризма, подржава организације и удружења у припреми и реализацији других манифестација, организује различите обуке и семинаре у области туризма итд.

ЈКП „Наш Дом“ и ЈП „Лозница рзвој“ учествују у одржавању града, пружању комуналних услуга, уређењу зеленила и јавних површина, пружају подршку у организацији и реализацији манифестација.

Специјална болница здравствена установа у којој се спроводи програм медицинске рехабилитације и лечења као и програми дијагностике и превенције. Располаже са 420 лежаја у студио апартманима, једнокреветним и двокреветним собама, а у склопу болнице налазе се велнес центар „Ковиле“, бањска дворана Кур салон, ресторан „Под кулом“.

Иако на територији града постоји велики број друштава и удружења, удео цивилног сектора у управљању дестинацијом је занемарљив и огледа се у организацији манифестација и догађаја локалног карактера. Удружења и друштва која послују на територији града Лознице су: Опште удружење предузетника „Лозница“ – угоститељска секција, КУД „Караџић“, Удружење „Мина Караџић“, ПК „Гучево“, Општинска организација спортских риболоваца „Дрина“, Ловачко удружење „Гучево“, Ловачко удружење „Видојевица“, Удружење пословних жена „Креативна визија“, КУД „Фрула“, Хард Ендуро, Пчеларско друштво „Лозница“, Удружење гљивара „Љубомир Вуксановић Барле“, УГ „Краљевски карневал“ итд.

Приватан сектор чине предузетници, физичка и правна лица, која углавном наступају индивидуално. ТОГ Лознице треба да подстакне њихово удруживање и иницира сарадњу у управљању туристичком дестинацијом.

Сва ова предузећа, установе, друштва и удружења у сарадњи са ТОГ Лознице учествују у заједничкој промоцији дестинације.

Планирано оснивање ТО регије Подриње, која обухвата град Лозницу, општине Крупањ, Мали Зворник и Љубовија унапредиће начин управљања дестинацијом, креираће нове туристичке производе на регионалном нивоу, допринеће бољем маркетингу, видљивости и позиционирању дестинације на туристичкој мапи Србије и региона. Регионална туристичка организација представља први корак ка формирању ДМО, која треба да буде координатор и управитељ туристичком дестинацијом Подриње.

11. АНАЛИЗА КОНКУРЕНТНОСТИ ДЕСТИНАЦИЈЕ

Конкурентност дестинације све више зависи од иновативне понуде која пружа осећај необичног искуства и изненађења, уз одговарајућу стратегију профилисања имица и што бољег позиционирања туристичких производа. Конкурентске предности града Лознице, као туристичке дестинације, су:

- Лозница је препознатљива као град Вука и азбуке
- Доступност из других земаља
- Близина аеродрома у Београду и Тузли доприноси лакшем и бржем путовању и отвара могућности за развој међународног туризма.
- Доступност унутар земље
- Лозница има добро изграђену саобраћајну инфраструктуру која се односи на магистралне, регионалне и локалне путеве. Изградњом брзе саобраћајнице Лозница-Шабац и моста преко Саве значајно ће се допринети обимнијим туристичким кретањима и отворити велике могућности за формирање туристичке понуде која би привукла туристе у транзиту. Завршетак радова на прузи Лозница-Ваљево допринеће економској користи за целу државу, не само град Лозницу, због експлоатације руде литијум бората чија се налазишта налазе дуж трасе пруге. Пруга је значајна и зато што спаја пругу Београд-Бар са пругом Рума-Шабац-Зворник чиме се значајно скраћује железничка веза са БиХ.

- Постављена је нова туристичка саобраћајна сигнализација којом су маркирани сви туристички локалитети и мотиви на територији града.
- Атрактивна туристичка дестинација чија се понуда састоји од различитих туристичких производа
- Територија града Лознице је још увек неоткривена и непозната дестинација на међународном емитивном туристичком тржишту. Разноврсни природни, културни и туристички потенцијали, као и очувана животна средина, представљају основу дугорочног одрживог развоја Лознице као туристичке дестинације. Уз ефикасне маркетиншке активности Лозница ће добити додатну вредност као туристичка дестинација и постати конкурентнија на туристичком тржишту.
- Препознатљив туристички производ који спаја традиционално и модерно- фестивал ЛилаЛо - музичко сценски фестивал који афирмише стваралштво младих, посвећен народном обичају лилање који је аутентичан за град Лозницу и регију Подриње.
- Дуга традиција и велико искуство у бањском туризму и примени разноврсних бањских третмана, туристичка понуда независна од сезоне и прилагођавање потребама туриста– велнес и спа капацитети, резултирали су тиме да у бању ради одмора и опоравка долази и све више младих.
- Видљивост на дигиталним платформама
- Информације о атракцијама, услугама, производима и активностима на страним језицима (енглески, немачки, француски, руски и кинески језик)
- Бројни културно – историјски споменици.
- Повећање смештајних капацитета отварањем нових хотела и стављањем у функцију старих хотела и зграда захваљујући решеним имовинско правним односима допринеће већој конкурентности дестинације и утицати на побољшање квалитета услуга
- Могућности регионалне туристичке понуде у циљу постизања богатије туристичке понуде, заједничких наступа на туристичком тржишту и формирање интегрисаних туристичких производа.

У циљу постизања веће конкурентности града неопходно је одредити приоритете, а затим мере и активности кроз које ће се ти приоритети реализовати. Приоритетне области, мере и активности развоја туризма града Лознице садржани су у Акционом плану овог документа.

Приоритет 1: Унапређење туристичке понуде дестинације

Мера: Унапређење туристичке инфраструктуре и супраструктуре

Приоритет 2: Заштита и валоризација туристичких ресурса

Мера: Рестаурација, ревитализација и адаптација туристичких мотива

Приоритет 3: Развој и управљање дестинацијом

Приоритет 4: Маркетинг и промотивне активности

12. АКЦИОНИ ПЛАН РАЗВОЈА ТУРИЗМА ГРАДА ЛОЗНИЦЕ 2021-2025.

ПРИОРИТЕТ 1: Унапређење туристичке понуде дестинације					
Мера: Унапређење туристичке инфраструктуре и супраструктуре					
Бр.	Пројекат/активност	Носиоци пројекта	Предвиђени рок	Процењена вредност (РСД) Извори финансирања	Индикатори
Лозница					
1.	Брза саобраћајница Лозница – Шабац	Влада РС	2021-2025.	29.700.000.000 Влада РС	Завршена брза саобраћајница
2.	Спортски комплекс „Лагатор“ (затворени базен, фудбалски стадион, атлетски стадион)	Влада РС Град Лозница	2021-2025.	2.800.000.000 Град Лозница Остали фондови	Изграђени затворени базен, фудбалски стадион и атлетски стадион
3.	Паркинг и стајалишта за туристичке аутобусе	Град Лозница ЈП „Лозница развој“	2021-2025.	Град Лозница Остали фондови	Уређена паркинг места и стајалишта за аутобусе
4.	Уредити простор са летњом позорницом и забавно рекреативним садржајима – Манифестациони трг	Град Лозница ЈП „Лозница развој“	2022-2025.	Град Лозница Остали фондови	Уређен простор са летњом позорницом - Манифестациони трг
5.	Изградити мрежу пешачко бициклистичких стаза Лозница-Тршић Лозница-Бања Ковиљача	Град Лозница ЈП „Лозница развој“	2021-2025.	200.000.000 Град Лозница Остали фондови	Уређене и обележене пешачко бициклистичке стазе
6.	Градска гаража	Град Лозница ЈП „Лозница развој“	2021-2024.	Град Лозница Остали фондови	Изграђена гаража
7.	Проширавање бесплатних wi-fi зона у центру града	Град Лозница	2021-2023.	Град Лозница Остали фондови	Покривеност града бесплатним wi-fi сигналом
8.	Унапређење туристичке сигнализације (панони са мапама, маркирање туристичко-угоститељских објеката, сигнализација за пешачке и бициклистичке стазе)	Град Лозница ТОГ Лознице	2021-2025.	3.000.000 Град Лозница Остали фондови	Постављени панони и обележене пешачке и бициклистичке стазе

9.	Уредити прилазе и обезбедити одговарајућу инфраструктуру за особе са инвалидитетом, породице са малом децом на туристичким локалитетима	Град Лозница ЈП „Лозница развој“	2021-2025.	Град Лозница Остали фондови	Уређени прилази
10.	Шопинг центар	Град Лозница Приватни сектор	2021-2025.	Град Лозница Приватни сектор	Отворен шопинг центар
11.	Зграда позоришта са већом салом (600-800 места)	Град Лозница ЦЗК „Вук Караџић“	2021-2025.	Град Лозница	Изграђено позориште
12.	„Урбани џеп“ камерна сцена на отвореном у пешачкој зони града	Град Лозница ТОГ Лознице	2021-2023.	500.000 Град Лозница Остали фондови	Уређена камерна сцена
13.	Музеј на отвореном „Лознички шанац“	Град Лозница ЦЗК „Вук Караџић“	2021-2023.	Град Лозница	Постављен музеј на отвореном
14.	Музеј Вискозе – отварање музејске поставке	Град Лозница ЦЗК „Вук Караџић“	2022-2025.	Град Лозница Остали фондови	Отворен музеј Вискозе
15.	Тематски парк (адреналински, историјски, природни)	Град Лозница Приватни сектор	2021-2025.	Град Лозница Приватни сектор	Отворен тематски парк
16.	„Лозница градић“ - опремање паркова са забавним и едукативним садржајима за децу	Град Лозница ЈП „Лозница развој“	2021-2023.	12.000.000 Град Лозница Остали фондови	Опремљени и уређени паркови за децу
17.	Отворити „Српску кућу“ са интерактивним радионицама старих заната и продајом домаћих производа и рукотворина, културно уметнички програм „Српско вече“	Град Лозница ТОГ Лознице	2022-2025.	12.000.000 Град Лозница Остали фондови	Отворена „Српска кућа“
18.	Уређење видиковца на Шанцу (код споменика Степи Степановићу)	Град Лозница ЈП „Лозница развој“	2021-2023.	1.000.000 Град Лозница	Уређен видиковац
19.	Отварање нових смештајних капацитета (хостел, пословни хотел, домаћа радиност)	Приватни сектор	2021-2024.	Приватни сектор	Увећање смештајних капацитета
Бања Ковиљача					
1.	Визиторски центар са дигиталном музејском поставком (Дом Стаке Пејић)	Град Лозница ТОГ Лознице	2021-2023.	12.000.000 Град Лозница Остали фондови	Отворен Визиторски центар у Бањи Ковиљачи

2.	Изградња јавног тоалета	Град Лозница ЛП „Лозница развој“	2021-2022.	3.600.000 Град Лозница	Постављен јавни тоалет
3.	Аква парк са шопинг центром	Град Лозница Приватни сектор	2021-2025.	160.000.000 Приватни сектор Остали фондови	Отворени аква парк и шопинг центар
4.	Реконструкција Дома културе	Град Лозница	2021-2025.	12.000.000 Град Лозница Приватни сектор	Обновљен Дом културе
5.	Уредити простор са летњом позорницом и забавно рекреативним садржајима	Град Лозница ЛП „Лозница развој“	2022-2025.	80.000.000 Град Лозница Остали фондови	Уређен простор са летњом позорницом
6.	Забавно-едукативни садржаји за децу	Град Лозница ЛП „Лозница развој“	2021-2024.	7.000.000 Град Лозница Остали фондови	Инсталирани садржаји за децу
7.	Уређење парка, инфо табле и цветне инсталације	Град Лозница КЈП „Наш Дом“	2022-2024.	5.000.000 Град Лозница Остали фондови	Уређен парк
8.	Инсталација за фотографисање Бања Ковиљача	ТОГ Лознице	2021-2022.	600.000 Град Лозница	Постављена инсталација Бања Ковиљача
9.	Изградња хотела	Приватни сектор	2021-2025.	Приватни сектор	Увећање смештајних капацитета хотелског типа
Тршић					
1.	Туристички инфо центар са сувенирницом	Град Лозница ТОГ Лознице	2021-2022.	800.000 Град Лозница	Отворен ТИЦ
2.	Монтажни наткрив за сабориште	Град Лозница ЦЗК „Вук Карацић“	2021-2023.	18.000.000 Град Лозница	Урађен монтажни наткрив за сабориште
3.	Организовати превоз за туристе од паркинга до Вукове куће (возило на електрични погон)	Град Лозница ЦЗК „Вук Карацић“	2021-2023.	1.500.000 Град Лозница Остали фондови	Електрично возило које превози туристе
4.	Изградити и обележити рекреативне пешачке стазе Тршић-Троноша	Град Лозница ЛП „Лозница развој“	2021-2023.	6.000.000 Град Лозница Остали фондови	Уређена пешачка стаза Тршић - Троноша
5.	Забавно едукативни садржаји за децу	Град Лозница ЦЗК „Вук Карацић“ ЛП „Лозница развој“	2021-2024.	7.000.000 Град Лозница Остали фондови	Уређени садржаји за децу

6.	Паркинг за кампере	Град Лозница ЈП „Лозница развој“	2022-2025.	Град Лозница Остали фондови	Уређен паркинг за кампере
7.	Инсталација слова Тршић за фотографисање	ТОГ Лознице	2021-2023.	500.000 Град Лозница	Постављена слова Тршић
Гучево					
1.	Уређивање видиковаца, пешачких и бицикличких стаза и места за одмор	Град Лозница ЈП „Лозница развој“	2021-2022.	2.500.000 Град Лозница Остали фондови	Уређени и обележени видиковци, пешачке и бицикличке стазе и места за одмор
2.	Визиторски центар	Град Лозница	2021-2025.	30.000.000 Град Лозница	Отворен визиторски центар на Гучеву
3.	Музеј на отвореном „Битка на Дрини“ – реконструисати ток битке, уредити ровове, означити коте	Град Лозница ЦЗК „Вук Караџић“	2021-2023.	2.500.000. Град Лозница Остали фондови	Постављен музеј на отвореном „Битка на Дрини“
4.	Полетиште за параглајдинг	Град Лозница ЈП „Лозница развој“	2021-2022.	500.000 Град Лозница Остали фондови	Уређено полетиште
5.	Изградња гондоле Бања Ковиљача - Гучево	Град Лозница	2022-2025.	600.000.000 Град Лозница Остали фондови	Постављена гондола
6.	Камп на Гучеву	Приватни сектор	2022-2025.	Приватни сектор Остали фондови	Отворен и уређен камп
7.	Авантура парк (зип лајн, тјубинг, боб на шинама)	Град Лозница Приватни сектор	2021-2023.	Град Лозница Приватни сектор	Отворен авантура парк
Остале туристичке вредности					
1.	Уредити излетишта на Дрини (Жићина плажа, Брањево, Камп)	Град Лозница ЈП „Лозница развој“ КЈП „Наш дом“	2021-2022.	1.200.000 Град Лозница	Уређена излетишта на Дрини
2.	Ауто камп уз Дрину	Приватни сектор	2022-2025.	Приватни сектор	Изграђен ауто камп
3.	Уређивање видиковаца, пешачких и бицикличких стаза и места за одмор на Церу	Град Лозница	2021-2023.	Град Лозница	Уређени и обележени видиковци, пешачке и бицикличке стазе и места за одмор

4.	Музеј Церске битке на отвореном	Град Лозница ЦЗК „Вук Караџић“	2022-2024.	2.500.000 Град Лозница Остали фондови	Постављен музеј Церске битке на отвореном
5.	Израда планског документа за развој и уређење Бање Бадање	Град Лозница	2021-2025.	Град Лозница	Објављен плански документ
6.	Ревитализација Бање Бадање у модеран бањски центар	Приватни сектор	2021-2025.	Приватни сектор	Отворен Spa&wellness центар у Бањи Бадањи
7.	Авантура парк Видојевица	Град Лозница Приватни сектор	2021-2025.	Град Лозница Приватни сектор	Отворен авантура парк на Видојевици
8.	Отварање нових смештајних капацитета у руралним срединама	Приватни сектор	2021-2025.	Приватни сектор Остали фондови	Повећан број смештајних капацитета у руралним срединама
9.	Дегустациони центри у руралним областима	Приватни сектор	2021-2025.	Приватни сектор Остали фондови	Отворени нови дегустациони центри

ПРИОРИТЕТ 2: Заштита и валоризација туристичких ресурса

Мера: Рестаурација, ревитализација и адаптација туристичких вредности

1.	Заштита и добијање статуса Споменик природе Парк Бања Ковиљача	Град Лозница	2021-2022.	Град Лозница	Парк у Бањи Ковиљачи је проглашен за споменик природе
2.	Заштита и добијање статуса Предео изузетних одлика Планина Цер	Град Лозница Град Шабац	2021-2022.	Град Лозница Град Шабац	Планина Цер је проглашена за предео изузетних одлика
3.	Уређење и поправка фонтане у Бањи Ковиљачи	Град Лозница	2021-2022.	Град Лозница	Обновљена бањска фонтана
4.	Уређење 6 јавних чесми у Бањи Ковиљачи	Град Лозница	2021-2023.	2.040.000 Град Лозница	Уређене чесме
5.	Рестаурација улазних капија у бањски парк	Град Лозница	2021-2023.	1.300.000 Град Лозница	Рестауриране улазне капије
6.	Рестаурација и илуминација највреднијих културно-историјских споменика	Град Лозница ЦЗК „Вук Караџић“	2021-2023.	Град Лозница	Рестаурирани и осветљени споменици

ПРИОРИТЕТ 3: Развој и управљање дестинацијом

1.	Основати ТОР Подриње (Лозница, Мали Зворник, Љубовија и Крупањ)	Град Лозница Општине Мали Зворник, Љубовија и Крупањ	2021-2022.	10.000.000 Град Лозница Општине Мали Зворник, Љубовија и Крупањ	Основана ТОР Подриње
2.	Увести ГИС на нивоу регије Подриње	Град Лозница Општине Мали Зворник, Љубовија и Крупањ	2021-2022.	Фонд ЕУ	ГИС база просторних података
3.	Креирање интегрисаних туристичких производа регије Подриње	ТОГ Лознице ТО Љубовије ТО Крупања ТО Малог Зворника	2021-2023.	ТОГ Лознице ТО Љубовије ТО Крупања ТО Малог Зворника	Раст туристичког промета, као резултат креирања нових туристичких производа
4.	Прекогранична сарадња са БиХ и Републиком Српском и креирање интегрисаних туристичких производа	ТОГ Лознице ТО у БиХ и Републици Српској	2021-2025.	ТОГ Лознице ТО у БиХ и Републици Српској	Раст туристичког промета, као резултат креирања нових туристичких производа
5.	Категоризација туристичко угоститељских капацитета и увођење у ЦИС (е-туриста)	МТТ Град Лозница	2021-2025.	МТТ Град Лозница	База података ЦИС
6.	Оснивање Савета за развој туризма који би укључио 4 сектора (јавни, приватни, невладин и академски)	Град Лозница	2021-2023.	Град Лозница	Основан Савет за развој туризам који ће активно учествовати у управљању дестинацијом
7.	Унапређење руралног туризма (промоција подстицаја и ЕУ фондова, промоција сеоског туризма, обука лица, студијска путовања)	Град Лозница	2021-2023.	Град Лозница	Унапређен развој руралног туризма
8.	Категоризација града Лознице као туристичког места	Град Лозница	2021-2022.	Град Лозница	Добијен статус туристичког места

9.	Отварање регионалног центра формалног образовања у области туризма и угоститељства	Град Лозница	2021-2025.	Град Лозница	Отворен центар формалног образовања
10.	Организација обука и курсева неформалног образовања за усавршавање вештина у области туризма и угоститељства у складу са захтевима тржишта, учење страних језика	Град Лозница ТОГ Лознице	2021-2025.	Град Лозница	Увећање броја едукованих и обучених лица за обављање послова у туристичкој привреди
11.	Подстаћи развој рецептивног туризма у сарадњи са туристичким агенцијама и организаторима путовања	Град Лозница	2021-2025.	Град Лозница	Увећање туристичког промета, као последица сарадње са рецептивним туристичким агенцијама
12.	Уредити продају сувенира и традиционалних производа у Тршићу	Град Лозница	2021	Град Лозница	Организована продаја сувенира и традиционалних производа у Тршићу
13.	Уредити продају сувенира и традиционалних производа у Бањи Ковиљачи	Град Лозница	2021	Град Лозница	Организована продаја сувенира и традиционалних производа у Бањи Ковиљачи
14.	Набавка аудио водича у Тршићу	ЦЗК „Вук Караџић“	2021-2022.	ЦЗК „Вук Караџић“ Остали фондови	Изнајмљивање аудио водича туристима у Тршићу
15.	Јавни превоз на линији Бања Ковиљача – Гучево	Град Лозница	2021-2022.	Град Лозница	Организован јавни превоз на линији Бања Ковиљача -Гучево
16.	Јавни превоз на линији Бања Ковиљача - Лозница – Тршић - Трноша	Град Лозница	2021-2022.	Град Лозница	Организован јавни превоз на линији линији Бања Ковиљача – Лозница - Тршић – Трноша
17.	Подстицање развоја креативних индустрија (IT, музика, филм, дизајн,стари занати, видео игре)	Град Лозница	2021-2025.	Град Лозница	Лозница креативан град

Приоритет 4: Маркетинг и промотивне активности

1.	План брендирања града Лознице као завичаја великана и колевке азбуке (креирање визуелног идентитета, мурали и фасаде)	Град Лозница ЦЗК „Вук Караџић“ ТОГ Лознице	2021-2024.	Град Лозница Остали фондови	Лозница има препознатљив идентитет на туристичком тржишту
2.	Брендирање зелених пијаца	Град Лозница КЈП „Наш Дом“	2022-2024.	Град Лозница Остали фондови	Атрактивност зелених пијаца
3.	Организовање студијских посета новинара, сниматеља, фотографа, блогера, туроператора и туристичких агенција...	ТОГ Лознице	2021-2022.	Град Лозница	Унапређена промоција туристичке дестинацији
4.	Унапредити програмске садржаје, квалитет и атрактивност манифестација	Град Лозница ТОГ Лознице ЦЗК „Вук Караџић“	2021-2025.	Град Лозница Остали фондови	Повећана посета на манифестацијама
5.	Позиционирати „ЛилаЛо“ као једну од водећих манифестација у тур. регији Подриње	ТОГ Лознице	2021-2023.	Град Лозница Остало фондови	ЛилаЛо је водећа манифестација у тур. регији Подриње
6.	Унапређење on line промоције (мобилне апликације, друштвене мреже, подкаст, промо филмови)	ТОГ Лознице	2021-2025.	Град Лозница Остали фондови	Креирана апликација, повећање броја пратилаца на друштвеним мрежама, повећање посета на сајту
7.	Промотивни наступи на туристичким сајмовима и догађајима у земљи и иностранству	ТОГ Лознице	2021-2025.	Град Лозница Остали фондови	Повећан број долазака туриста након наступа на туристичким сајмовима у земљи и иностранству
8.	Брендирати такси возила	Град Лозница	2022-2025.	Град Лозница Приватан сектор	Брендирана такси возила аутентична за Лозницу

13. ЗАКЉУЧАК

Локална самоуправа града Лознице увидела је да је туризам значајан фактор и покретачка снага привреде и друштва и укључила ову привредну грану у своју стратегију развоја, што потврђује и опредељење да се овај документ сачини и усклади са Стратегијом развоја туризма

РС. Оваква оријентација локалне власти заснована је на релативно повољном географском положају и бројним антропогеним, природним и културним вредностима овог краја као бази за интензивнији развој приоритетних видова туризма. Поред примарне понуде spa&wellness/ здравственог туризма и културног наслеђа, на територији града Лознице потребно је развијати следеће туристичке производе манифестације, рурални туризам, планински туризам тематске руте и туризам специјалних интереса.

На бази кабинетских и теренских истраживања закључује се да би концепт развоја туризма требало и даље базирати на бањском и здравственом, а онда и „spa/wellness“ туризму, који готово „гарантују“ стабилан обим туристичког промета. Међутим, потребно је ефикасније валоризовати и рационалније користити природну средину, лековите и термоминералне воде, проширити и модернизовати смештајне капацитете, подићи квалитет услуга и у понуду укључити што разноврсније природне (реку Дрину, Гучево и Цер) и културно-историјске (манастире, музеје, галерије, споменике, манифестације...) вредности, обogaћене елементима нематеријалне културне баштине Подриња као шире туристичке дестинације, са обе стране Дрине. Промотивне активности треба усмерити на привлачење мобилнијих и платежних туриста (акциони програми), не запостављајући традиционално „лојалну“ циљну групу која у лознички крај долази примарно из здравствених потреба.

Туристичка понуда града Лознице захтева повезивање и умрежавање природних, културних и створених ресурса у јединствени туристички производ у више варијаната у зависности од тражње. Због репрезентативности узорка, потребно је анкетирати што већи број излетника и транзитних путника (у возилима на граничном прелазу) и анимирати их (промо и рекламним материјалима), како би се вратили као туристи, потрошили више и пренели утиске другима у свом приватном и пословном окружењу.

У туристичку понуду треба укључити што више субјеката, док би се реализација идеја и пројеката проистеклих из Акционог плана овог програма базирала на јавно-приватном партнерству и предузетништву.

Стратешко управљање градом Лозницом као туристичком дестинацијом, укључује планирање, спровођење и контролу, што захтева припрему и реализацију појединачних пројеката из Акционог плана овог документа, док би контрола обухватила пројекте евалуације спровођења дела овог програма, као улазних параметара за планирану израду Програма развоја туризма Подриња.

14. РЕФЕРЕНЦЕ

1. Стратегија развоја туризма Републике Србије 2016-2025.
2. Стратегија локалног одрживог развоја града Лознице 2012-2021.
3. Генерални урбанистички план Лознице – Усклађивање Генералног плана Лознице са одредбама закона о планирању и изградњи (Сл. Лист Града Лозница бр. 12/2013)
4. Просторни план града Лознице из 2012. године
5. План генералне регулације за насељено место Бања Ковиљача 2011.
6. План генералне регулације за насељено место Лозница (Сл. лист Града Лозница бр. 3/2014)
7. Локални еколошки акциони план 2011-2016.
8. Акциони план за младе 2016-2022.
9. Бакић О., (2010) Маркетинг у туризму, XIX издање, Универзитет Сингидунум, Београд
10. Белиј М., (2016) Трансформација бања Србије у савремене центре spa и wellness туризма, докторска дисертација, универзитет у Београду, Географски факултет

11. Машић Б., Мухи Б., Нешић С., Јовановић Д. (2017) Стратегијско управљање у туризму: како креирати конкурентску предност код туристичких дестинација, прегледни рад. Пословна економија. Година ХИ Прегледни рад Број I, Стр 184 – 208 дои:10.5937/посеко11-12360
12. Работић Б., (2009) Туристичко вођење у савременом туризму, Београд: Универзитет Сингидунум
13. Крсмановић С., (2012), Место туризма у регионалном развоју општине Лозница, оригинални научни рад, ГЛОБУС 37-38 – часопис за методолошка и дидактичка питања географије str. 118.
14. Стојков Б., Ђорђевић А., (2004) Значај трансграничног планирања Подриња за просторну интеграцију на западу Балкана, оригиналан научни рад. Гласник српског географског друштва година. свеска LXXXIV - бр. 2
15. Статистички годишњаци Републичког завода за статистику (www.stat.gov.rs)
16. Категорисани објекти 2020, Министарство трговине, туризма и телекомуникација (www.mtt.gov.rs)
17. Завод за заштиту природе Србије (www.zzps.rs)
18. Републички завод за заштиту споменика културе (www.heritage.gov.rs)
19. Завод за заштиту споменика културе Ваљево (www.vaza.co.rs)
20. Град Лозница (www.loznica.rs)
21. Туристичка организација града Лознице www.togl.rs
22. Центар за културу „Вук Караџић“ www.ckvkaradzic.org.rs

15. Објављивање и ступање на снагу

Програм развоја туризма града Лознице 2021-2025. усвојен је одлуком Скупштине града Лознице и ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном листу града Лознице“.